

Hatice Meryem

Hatice Meryem'den Yetim: Çocukluk dediğimiz şey...

Kendi trajedisiyle doğanların fotoğrafçısı: Diane Arbus

Vahşi Şeyler: Bir ayı mı yoksa bir insan mı daha vahşidir?

Metin Özbek: İnsan evrimi sanıldığından daha karmaşık

4

Hatice Meryem'den Yetim: Çocukluk dediğimiz şey...

7

Kendi trajedisiyle doğanların fotoğrafçısı: Diane Arbus

Sinem Erenler

13

Balzac'ın gözünden ofis insanları

Emek Erez

17

Metin Özbek: İnsan evrimi sanıldığından daha karmaşık

Soner Sert

22

Vahşi Şeyler: Bir ayı mı yoksa bir insan mı daha vahşidir?

Bedia Ceylan Güzelce

26

Babamın inci küpeleri!

Ayşen Güven

28

Etkinlik - Yeni Çıkanlar - Çok Okunanlar

Sayı: 43 | Şubat 2019

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,
San. ve Tic. A.Ş. adına**
Vedat Zencir**Genel Yayın Yönetmeni**

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**
Ömer Araz**Yazı İşleri Müdürü**

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Kapak Tasarım

Ersan Uğur Gör

Kapak Fotoğrafı

Yusuf Sayman

Katkıda BulunanlarSinem Erenler, Adalet Çavdar, Emek
Erez, Soner Sert, Bedia Ceylan Güzelce,
Ayşen Güven**Yönetim Yeri:**Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.
Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234
Sarıyer/İstanbul
Santral (212) 3463601, Faks (212)
3463635
e-mail: info@gazeteduvar.com.tr
Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,
haber ve fotoğrafların her türlü telif
hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık
Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin
alınmadan, kaynak gösterilmeden ve
link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Hatice Meryem'in kendine has 'bıçkın' bir dünyası var. Meryem, altı yılda tamamladığı Yetim ile bu kez yetimlik kavramının peşine düşüyor ve okurlarına, muazzam bir öykü sunuyor. Adalet Çavdar, 'çocukluk' dediğimiz o uzun yolculuğu ve Yetim'i kaleme aldı.

Burcu Aktaş'ın son romanı 'Vahşi Şeyler' Doğan Egmont Yayıncılık etiketiyle raflarda yerini aldı. Vahşi Şeyler, bir haiku tadında. İlk cümlesini bir nefeste içinize çekersiniz, ikinci cümlesini içinizde tutarsınız ve üçüncü cümlesinde tüm nefesi dışarı bırakırsınız, hatta belki can verirsiniz ve bu sizi mutlu eder... Bedia Ceylan Güzelce imzasıyla...

Tekinsiz gece kulüpleri, gecekondular, sado-mazoşist randevuevleri... Diane Arbus, fotoğraf üzerine yoğunlaşırken çalışmaları benzersiz, rahatsız edici bir tarzda gelişmeye başlar; korkuyu ve bilinmezi, maceracı yaratıcılığı için bir sıçrama tahtası olarak kullanır ve çektiği fotoğraflar ikonlaşır... Sinem Erenler'den Diane Arbus portresi!

Honore De Balzac "Çalışanın Fizyolojisi"nde çalışanlar kadar, bürokrasiyi, kurumları, devleti de sorguluyor. Ortaya koyduğu sorunları biraz alaylı bir üslup ile irdeliyor ancak anlatılan yaşamsal bir yerde duruyor. Emek Erez'in kaleminden...

Soner Sert ve Ayşen Güven bu sayımıza katkıda bulunan diğer isimler oldu.

Marifet iltifata tabidir. İyi okumalar!

Anıl Mert Özsoy

Hatice Meryem'den Yetim: Çocukluk dediğimiz şey...

Hatice Meryem'in kaleme aldığı Yetim, fakirliğini un çorbası ile anlatan bir roman. Annelik, babalık, büyüklük, küçüklük kavramlarını sorguluyor. Aile kavramını ile bir çocuğun sonsuza kadar arasını açıyor. Bundan sonrasında o kız çocuğunun insanlara inanmasının, güvenmesinin mümkün olmadığını düşünüyorsunuz okurken. Sadece bir çocuğun öfkesi değil bu roman, bir ailenin nasıl aile ol(a)madığına çocuğun gözünden bir bakış.

Tolstoy'un Anna Karenina romanı "Mutlu aileler birbirlerine benzerler. Her mutsuz aileninse kendine özgü bir mutsuzluğu vardır." (Ergin Altay'ın çevirisiyle) cümlesiyle başlar. Aynı cümleyi çocukluk içinde kurabiliriz, mutsuz çocukluk hikâyelerinin her biri kendine hastır ama insanın içine yerleşen dünyaya dair öfke aynıdır. Çocukluk dediğimiz şey ham bir insanlık. Sorgusuz, sualsiz, acımasız, aklından geçen pek çok şeyin hemen söze, sese ve harekete döndüğü o çağ. Dönüp dönüp hatırladığımız ya da hatırladıklarımızla yeniden kurguladığımız bir zaman dilimi.

Adalet Çavdar

'Çocukluk acımasızlığı en net okulda kendini gösteriyor. Sınıf farkını en başta orada anlıyor. O oradan değil, oralı olmak içinde çaba sarf etmiyor, sadece kuralları biliyor, kuralları uyguluyor. Elinden geldiğince görünmez olmaya çalışıyor ama onun elinden sessizlikle gelen diğerlerinin dillerinden gelmiyor. Herkes her şeyle dalga geçerken, o aklında başka başka hayaller kurarken başına gelenlerle mücadele ediyor.'

Hatice Meryem'in yeni romanı Yetim İletişim Yayınları tarafından Ocak ayı içinde yayınlandı. Meryem, 154 sayfalık eseri ile yeryüzünde yetim olmanın hikâyesini bir küçük kız çocuğunun ağzından anlatıyor. Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri Yarışması'nda öykü dalında dikkate değer bulunan Meryem'in ilk kitabı Siftah 2000 yılında yayınlandı. Sinek Kadar Kocam Olsun Başımda Bulunsun, İnsan Kısım Kısım Yer Damar Damar, Aklımdaki Yılan ve Beyefendi yazarın diğer eserleri. Hatice Meryem daha önce çeşitli dizilerin senaryo ekiplerinde yer aldı ve bugün hâlâ senaryo yazmaya devam ediyor.

O SAF ÖFKE...

Hatice Meryem, Yetim romanında küçücük yaşlarda elde sıkı sıkı tutulan o saf öfkeyi, kasıtsız acımasızlığı, empati yoksunluğunu çocukların gözünden anlatıyor. Adını bilmediğimiz bir kız çocuğu, annesi babası boşanmış. Okul yaşına kadar annesiyle bir şekilde idare etse bile sonrasında yatılı okula gitmek zorunda kalmış. Annesi onu binbir zorlukla çok çalışarak okutmaya çalışıyor. Annenin bir evi yok. Babanın ise kendince başka problemleri var. Anneyle beraber kalmak için gittikleri akraba evlerinin her birinin bambaşka hikâyesi var. Ne o kendince lüks yatılı okula ait o kız çocuğu, ne o annesiyle gittiği akraba evlerine.

Çocukluk acımasızlığı en net okulda kendini gösteriyor. Sınıf farkını en başta orada anlıyor. O oradan değil, oralı olmak içinde çaba sarf etmiyor, sadece kuralları biliyor, kuralları uyguluyor. Elinden geldiğince görünmez olmaya çalışıyor ama onun elinden sessizlikle gelen diğerlerinin dillerinden gelmiyor. Herkes her şeyle dalga geçerken, o aklında başka başka hayaller kurarken başına gelenlerle mücadele ediyor.

Yatılı okul macerası bir yerde son buluyor. Yaşlı ve bıyıklı babaannenin yanında kalmaya, bir mahalle okuluna gitmeye başlıyor. Oraya ait olmayı da beceremiyor. Aslına bakarsanız ait olmak gibi bir derdi olmadığını düşünüyor ve fakat siz bu romanı okurken ondan büyük olduğunuz için, hırçınlığına kendinizce tanımlayabiliyorsunuz.

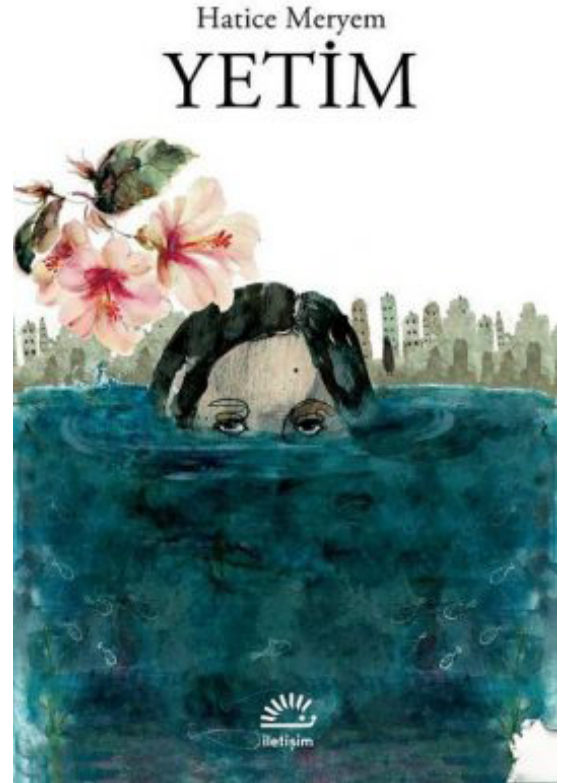
NASIL AİLE OLAMADILAR?

Yetim, fakirliğini un çorbası ile anlatan bir roman. Anne-lik, babalık, büyüklük, küçüklük kavramlarını sorguluyor. Aile kavramını ile bir çocuğun sonsuza kadar arasını açıyor. Bundan sonrasında o kız çocuğunun insanlara inanmasının, güvenmesinin mümkün olmadığını düşünüyorsunuz okurken. Sadece bir çocuğun öfkesi değil bu roman, bir ailenin nasıl aile ol(a)madığına çocuğun gözünden bir bakış. İşin aksi yanı ne biliyor musunuz? Böyle çocuklar varlar, kim bilir belki o çocuklardan biri belki de sizsiniz.

YARA, HERKESİN YARASI...

Hatice Meryem, vicdandan ve merhametten hızla uzaklaşan dünyamızı bir çocuğun gözünden anlatıyor. O çocuğun kız ya da erkek olmasının pek bir farkı yok. Yara herkesin yarası, herkes o yarayı başka türlü iyileştirmenin büyürken yollarını buluyor. Ben mesela şu ömrümde öfkenin beni her daim ayakta tuttuğuna inandım. Bir zamandır yanıldığımı düşünmekteyim. Çocukluk dediğim o dehlize döndüğümde hatırladığım bir ceviz ağacı, olmadan yediğim cevizler ellerimi boyadı diye sofralara oturtulmadım.

Kitabın sonunda kız çocuğu ilk defa sesini duyuruyor etrafındakilere ve ilk defa kendi sesini duyuyor bu kadar içinden. Ve sorular sormaya başlıyor “Mümkün mü? Yani insanın içindeki iyiliğin kötülüğe galebe çalacağı, zenginle yoksulun bir olacağı, genç yaşlı bıyıklı ya da bıyıksız hiç bir kadının öldürülmeyeceği, çocukların ölüm korkusu yaşamayacağı ve kendilerini suçlu hissetmeden büyüyeceği bir dünya.”

Yetim, Hatice Meryem, 154 syf., İletişim Yayınları, 2019.

Kendi trajedisiyle doğanların fotoğrafçısı: Diane Arbus

Tekinsiz gece kulüpleri, gecekondular, sado-mazoşist randevuevleri... Diane Arbus, fotoğraf üzerine yoğunlaşırken çalışmaları benzersiz, rahatsız edici bir tarzda gelişmeye başlar; korkuyu ve bilinmezi, maceracı yaratıcılığı için bir sıçrama tahtası olarak kullanır ve çektiği fotoğraflar ikonlaşır...

Amerikalı fotoğrafçı Diane Arbus, denklanşörü onun deyişiyle “kendi trajedisiyle doğanlara” çevirdiğinde, “fotoğramaya ve uzun uzun bakılmaya değer olan üzerine” yürütülen hakim algıyı derinden sarstı. Arbus alışıldık, tekdüze, takdir edilen görüntüler yerine fotoğraflanmaya değer bulunmayan, tekinsiz ve nahoşun fotoğrafını çekmeyi tercih etti. Objektifini sokakta karşılaştığı, evlerine konuk edildiği sıradışı insanlara çevirdiğinde, tarihe not düştü: “Kesinlikle inanıyorum ki ben fotoğraflamasaydım kimse görmeyecekti.”

Onun siyah beyaz cesur portreleri her kusuru, zekice sakladığımızı düşündüğümüz karanlık ifadeleri bir şekilde yakaladı. Arbus, 1960’larda alışılmadık bir tavır olarak toplumun normlarıyla bağdaşmadığı düşünülen hayatların, farklı ve tuhaf olarak nitelendirilen insanların fotoğrafını çekti: İkiz-

Sinem Erenler

'Diane, fotoğraf üzerine yoğunlaşırken çalışmaları benzersiz, rahatsız edici bir tarzda gelişmeye başlar. Onu tedirgin eden mekanlarda ilham bulur: Tekinsiz gece kulüpleri, gecekondular, sado-mazoşist randevuevleri... Diane, korkuyu ve bilinmezi maceracı yaratıcılığı için bir sıçrama tahtası olarak kullandı.'

leri, travestileri, geyleleri, freakleri (cüceler), nüdistleri (çıplaklar) fotoğrafladı. Arbus'un fotoğrafik dünyasında karmaşayı, kaosu ve bilinmezi tercih eden bir bakıştı bu.

Patricia Bosworth, Diane Arbus Ötekilerin Fotoğrafçısı adlı kitabında Arbus'un hayatını yakın bir gözlem gücüyle, ayrıntıları atlamadan sunuyor. Biyografi sayfaları açılır açılmaz Arbus'la ilgili bir anıyı aktarıyor okuyucuya: Central Park'ı gören 11'inci kattaki aile evinde, gençlik zamanlarına tekabül eden bir zaman aralığında Arbus, dairenin penceresine çıkar ve pervazlarına basarak durabildiği kadar durmuş. Annesi bu manzarayla karşılaşmış da onu içeri çekene kadar Diane uzaktaki ağaçları ve gökdelenleri seyredermiş. Bu anıyı Arbus, dünyada yapmak istediği şeylere kolay erişemediğini söyleyerek, "Krallığımı çok uzun zaman elde edemedim" diyerek anlatıyor. Bosworth'un aktardığına göre Diane Arbus'un yeryüzündeki herkesin fotoğrafını çekmek gibi bir hayali vardı ve krallığını çektiği bu fotoğraflarla kuracaktı.

Diane Arbus karış karış bildiği ve zamanının çoğunu geçirdiği Central Park'da yakaladığı pozları ve ilk kez gerçek anlamda fotoğraf çekmeye başladığı zamanlarda hissettiği duyguları ise şöyle anlatıyor: "Fotoğrafladığım insanlar bana utanç, korku ve hayranlık karışımı bir duygu veriyorlardı." Para kazanmak için dergilerin, gazetelerin kendisine önerdiği işleri yaparken bile en ortalama portre fotoğraflarında, en basit portrelerde bile garip bir şeyleri, tuhaf bir ifadeyi ortaya çıkardı.

MODA FOTOĞRAFÇILIĞINDAN SIRADIŞI İNSANLARI FOTOĞRAFLAMAYA

Diane Arbus, 14 Mart 1923'de varlıklı bir Yahudi ailesinin kızı olarak New York'ta doğdu. Oyuncu ve fotoğrafçı Allan Arbus'la evlendiğinde sadece 18 yaşındaydı. Çift olarak fotoğrafa ilgi duymaya başladılar ve birkaç sene sonra birlikte bir moda fotoğraf stüdyosu açtılar. Allan fotoğrafçılık işini üstlenirken Diane sanat direktörlüğü kısmını üstlendi ve bundan hep nefret etti. Evliliği sona ermeden bir süre önce de moda fotoğrafçılığı işini tamamen bırakır ve kendine bir fotoğraf makinesi alır.

Diane, fotoğraf üzerine yoğunlaşırken çalışmaları benzersiz, rahatsız edici bir tarzda gelişmeye başlar. Onu tedirgin eden mekanlarda ilham bulur: Tekinsiz gece kulüpleri, gecekondular, sado-mazoşist randevuevleri... Diane, korkuyu ve bilinmezi maceracı yaratıcılığı için bir sıçrama tahtası olarak kullandı. Çektiği fotoğraflara ilgi günden güne artarken ikonlaşan fotoğraflarından bazıları şöyle sıralanabilir:

TEK YUMURTA İKİZLERİ (1967): Diane Arbus muhtemelen en bilindik çalışmasında, 1967'de New Jersey'de çekilmiş bu fotoğrafta 7 yaşındaki ikiz kardeşler Cathleen ve Colleen Wade yer alıyor. New Jersey'de ikizlerin ve üçüzlerin katıldığı Noel partisinde çekilmiş bu fotoğrafta ikizlerin, yan yana aynı şekilde duran elbiselerin, saç kesiminin birbiriyle uyumlu olduğu görüntüde, yüz ifadelerindeki farklılık dikkat çekiyor. İfadelerdeki farklılık her iki çocuğun da güçlü bireyselliklere sahip olduğunu anlatıyor. Hatta aile bu fotoğrafın, ikizlerin benzerliklerini yansıtan bugüne kadar çekilmiş en kötü fotoğraf olduğunu söylüyor. Fotoğrafın popülerliği Stanley Kubrick'in kült korku filmi *The Shining*'deki ürkütücü ikizler karakterlerine verdiği ilhamla tescillenir.

OYUNCAK EL BOMBASI TAŞIYAN ÇOCUK (1962): Bu fotoğraftaki oğlan Colin Wood, Arbus'un bir patlama anında onu yakaladığını iddia ediyor. Bu fotoğraf çekildiğinde, Colin'in Amerikalı ünlü tenisçi babası Sidney Wood ve annesi boşanıyordu. Ve muhtemelen oğulları Colin yalnız ve terk edilmiş hissediyordu. Fotoğrafta, çocuk kendini gergin bir şekilde tutuyor, sağ elinde oyuncak bir el bombası tutuyor ve sol elini de aynı şekilde sıkıyor. Bu, çocuğun yüzündeki tuhaf ifadeyle birleştiğinde, çocuğun yaşadığı hayal kırıklığını ve kendince iletişim kurmaya çalıştığı ifade ediyor.

YAHUDİ BİR DEV (1970): Halk arasında “Yahudi Dev” olarak bilinen Eddie Carmel, genç yaşlarına kadar her çocuk gibi gelişimini sürdürüyordu. Hipofiz bezindeki bir tümörün neden olduğu tedavi edilemez bir durum yüzünden, Carmel şaşırtıcı bir şekilde büyüdü. Bu fotoğrafta Carmen’in boyunun ailesinin oturma odasının yüksekliğini geçtiği görülüyor. Arbus, bu fotoğrafta annenin tedirgin bakışlarını yakalamış.

BİGUDİLİ GENÇ

ADAM (1966): Diane Arbus’un cinsiyete ve kimliğe olan ilgisi, hazırlık aşamasında genç bir adamın sürüklendiği bu samimi portresinde açıkça görülmektedir. Görüntünün belirsizliği, kadınsı ve erkeksi özellikler arasındaki tezatlıkta yatıyor – büyük, erkeksi ellerdeki mükemmel manikürlü tırnaklar, çizilmiş kaşlar ve makyaja rağmen erkeksi bir hava seziliyor. Bununla birlikte, gözündeki meydan okuyan bakış, zor zamanlardaki kararlı duruşu ve kendini kabul ettirme gücünü yansıtıyor.

İSİMSİZ SERİSİNDEN BİR FOTOĞRAF (1970-1971):

Diane Arbus "İsimsiz" serisini 1970 ile 1971 arasında oluşturur. Ziyaret ettiği zihinsel engellilerin kaldıkları kurumlarda fotoğraflar çeker. Bu fotoğraflar, zihinsel engellilerin gerçekten de "Diğerleri" olarak tanımlandığı dönemde çekildi. Fotoğrafta çılgınca gülen iki kadın var. Bu fotoğraf toplumun kasıtlı olarak uzak tutmak istediği insanların fotoğraflarını kamunun seyrine sunar.

Zihinsel engellilerin fotoğraflama konusundaki tavırları diğer insanlardan farklıydı, resimler çekilirken Diane'le işbirliği yapmıyorlardı, onun gözüne bakmıyor, Diane'in varlığının onlar için anlamlı olmadığını belirtiyor, ona hikâyelerini anlatmıyorlardı. Dünyaları Diane'in asla giremeyeceği bir dünyaydı ve bu Diane'i hüsrana uğratıyordu.

26 TEMMUZ DIANE'İN İNTİHARI

1971'in bahar aylarında Diane Arbus'un yaşadığı Wesbeth'te bir dizi intihar vakasıyla karşılaşılıyorlar. Wesbeth'deki bu karanlık atmosferin Diane'deki melankoliyi ve depresifliği arttırdığı söylenebilir. Bosworth kitabında, Diane'in bir arkadaşına intihar etmeyi onun da düşündüğünü ama yarım kalmış çalışmalarını düşünüp vazgeçtiğini söylediğini aktarıyor.

1971 yılı Arbus'un ününün arttığı üniversitelerden, bianel-

lerden, çeşitli kurumlardan iş tekliflerinin geldiği, kendisine ilginin yoğun olduğu bir dönem aynı zamanda. Arbus bu dönemde, fotoğraflarının neden bu kadar ilgi gördüğünü anlayamadığını muhtemelen fotoğraflarının yanlış yorumlandığını söylüyor sık sık. Sanat eleştirmeni Hilton Kramer bu popülerlik için, “Diane’in ismi büyük bir hızla, kültürümüzün fazlasıyla alışılmadık deneyimler konusunda uzmanlaşanlara bahsettiği türden yarı mitolojik bir statü edinmeye başlamıştı” diyor.

Diane, sonsuza kadar “hilkat garibelerinin fotoğrafçısı” olarak anılacağını düşünüyor ve bu etiket inanılmaz canını sıkıyor. “Çünkü en iyi portrelerin her birimizin içinde bulunan gizli deneyimleri ima ettiğine” inanıyordu. Diane, bu cesaretini izah etmek, sanatını mükemmelleştirmek için insanlardan uzaklaştı ve depresif ruh halini derinleştirdi.

Diane Arbus, 28 Temmuz’da dairesinde ölü bulundu. Defterine, 26 Temmuz son akşam yemeği yazılmıştı. Ders verdiği bir öğrencisi onun son dönemiyle ilgili şu izlenimi aktarıyor: “Yüzünün derinliklerine gömülmüş gözleri, o keskin hiçbir şeyi kaçırmayan gözleri, delici bakışlara sahipti.”

PATRICIA BOSWORTH
DIANE ARBUS
ÖTEKİLERİN FOTOĞRAFÇISI
Türkçesi: Bilge Barhana

SARAI

S

Diane Arbus Ötekilerin Fotoğrafçısı,
Patricia Bosworth, Everest Yayınları,
2018.

Balzac'ın gözünden ofis insanları

Honore De Balzac “Çalışanın Fizyolojisi”nde çalışanlar kadar, bürokrasiyi, kurumları, devleti de sorguluyor. Ortaya koyduğu sorunları biraz alaylı bir üslup ile irdeliyor ancak anlatılan yaşamsal bir yerde duruyor.

Ofisler, bürolar ve onların içine kapatılmış çalışanlar. Kapatılmış; çünkü dışarıdan bakıldığında verdiği hissiyat bir hapishaneyi andırıyor. Sanki cam bir fanusta saatlerin geçmesini bekleyen, zamanı dolduğunda bir süreliğine özgürlüğe koşan, ertesi sabah aynı güne uyanıp bu mekânlara dönen, rutinin içerisinde kaybolmuş bir yaşam. Evraklar, dosyalar, zimba teli, delgeç, kravat. Bürokrasi, devlet, memuriyet. Tüm bunları düşündüğümüzde kafamızda belli bir insan tipi oluşuyor. Varlığı duvarlar arasında sıkışmış, belli bir hiyerarşi içerisinde, çeşitli isimler verilmiş insanlar. Bu yaşam, Melville'in o ünlü karakteri Kâtip Bartleby'nin, çalışmaya başladığı hukuk bürosunda başlangıçta sadece kendine verilen işi “normal” şartlarda yerine getirdiği ve sonrasında tamamını “yapmamayı tercih ederim” diyerek reddettiği hayat.

Emek Erez

Tüm bunları düşünmeme sebep olan kitap, Vakıfbank Kültür

'Balzac'ın bahsettiği, eleştirel bir üslupla ele aldığı konular, biraz farklılaşmış olsa da yaşamın ortasında duruyor. Çünkü kurumlar devam ediyor, onların devam etmesi bürokrasinin devamlılığını getiriyor. Bu da buralarda çalışanların, dünyanın herhangi bir yerinde benzer süreçlerden geçerek, pozisyonlarını sürdürmeleri anlamını taşıyor.'

Yayınları tarafından, Münif Sair çeviriyle basılan Honore de Balzac'ın "Çalışanın Fizyolojisi" adlı metni. Balzac, derin bir gözlem sonucu olduğu epey belli olan bir metinle karşımıza çıkıyor. Modern dünyanın çalışanlarını, ofislerde ömür tüketenleri, binaların içerisinde kaybolmuş yaşamları, mutsuzluğu hicvediyor. Yazar, 1800'lerin beyaz yakalılarını anlatırken, geçmişle bugün arasında bağlantı kurabileceğimiz çok fazla detayla sesleniyor okura. Ofis çalışanlarının, memurların devlet bürokrasisini devam ettirenlerin trajikomik hayatları yazarın anlatısında tüm ayrıntılarıyla ele alınıyor. Balzac öyle iyi gözlemlemiş ki, ele aldığı çalışanları tüm detaylarıyla, adeta birer tip olarak ortaya koyuyor. Kitap her ne kadar 1800'lerden ve Fransadan bahsetse de anlatılan hikâyeye epey tanıdık. Balzac'ın bahsettiği, eleştirel bir üslupla ele aldığı konular, biraz farklılaşmış olsa da yaşamın ortasında duruyor. Çünkü kurumlar devam ediyor, onların devam etmesi bürokrasinin devamlılığını getiriyor. Bu da buralarda çalışanların, dünyanın herhangi bir yerinde benzer süreçlerden geçerek, pozisyonlarını sürdürmeleri anlamını taşıyor. Bu nedenle "Çalışanın Fizyolojisi" güncel bir metin olarak başka çağrışımlarıyla şimdinizde yerini alıyor.

ÇALIŞAN KİMDİR?

Balzac, çalışanın ne olduğu sorusuyla başlıyor metne: "Yaşamak için maaşına ihtiyaç duyan ve istifa etmekte özgür olmayan kişi; çünkü bu kişinin, sonsuz kâğıt kalabalığı üretmekten başka hiçbir alanda donanımı yoktur."

Düşününce, evet o günlerde olduğu gibi şimdilerde de insanlar yaşamak için maaşa ihtiyaç duyuyorlar ve bu genellikle devletin herhangi bir kurumuna kapağı atmaya gerektiriyor, başka bir yaşamı tercih edenler için de işler iyi yürüyor denemez, bu sefer güvencesizlik, emeğin karşılığının hiçbir zaman alınmadığı bir yaşam ortaya çıkıyor. Bunu göze alamamak da özgürlüğünü maaş karşılığında teslim etmek anlamına gelebiliyor. Balzac'ın tanımının ikinci kısmı da bir bakıma haklı, yazarın kitabın ilerleyen bölümlerinde ortaya koyduğu çalışan profilleri de gösteriyor ki bu insanlar için seçeneksiz bir dünya var. Ve hâttâ "o kâğıt kalabalığı üretenlerden" olmak için girilen yarışlar var, rekabet var. Günümüzde bunun yerini alan sınavları hatırlayabiliriz burada. Bir ara düşünüyordum başka bir dünya mümkün olabilirdi ama herkes memur olmaya çalışıyor, gerçekten de öyle sınavlar, sınavlar, sınavlar neden "kâğıt kalabalığı üretmek", bürokrasinin bir ucundan tutmak amiyane tabirle devlet kapısına kapağı atmak için.

Çünkü Balzac'ın şu cümlelerinde ifade ettiği gibi: “Kamu personeli, üst makamların partizan olmayan temsilcisidir.”

HAYATIMIZ BELGE

Belgelemek modern dünya bürokrasinin en temel işlevlerindedir dersek hata etmeyiz sanırım. Balzac'ın kâğıt yığınları dediği şeyinde anlattığı bu olsa gerek, her şey belgelenir, sayılar, veriler havada uçuşur. Yazarın ifadesiyle, “kamu hizmeti kâğıt endüstrisine sübvansiyon sağlama konusunda insanı kendine hayran bırakacak derecede yardımcıdır.” Bu kurumlara işiniz düşmeye görsün, bir yığın belge istenir, o ofisten diğer ofise dolaşır durursunuz, her şeyin kaydı tutulur, hesabı yapılır içler rahatlar bürokrasi sanıyorum biraz da insanın belgelerle ispat edilmiş tarihidir. Ve bu tarihin oluşması size genellikle pahalya patlar çünkü çoğunlukla bir kamu kurumuna işinizin düşmesi demek girdiğiniz her ofisin köşesindeki veznedeye sıraya girmek anlamına gelir. Yazarın deyişiyle: “Tüm muhteşem ev sahipleri gibi, bürokrasimiz de yüz­süz ve size her an bir fatura kesebilir.”

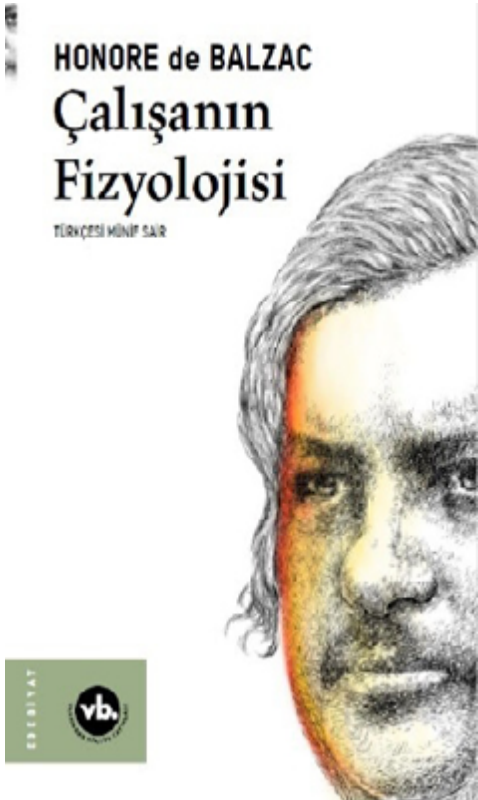
TAŞRALI ÇALIŞAN PARİSLİ ÇALIŞAN

Balzac'ın taşralı çalışan ile Parisli çalışan arasında yaptığı ayrıma da değinmek gerek. Ona göre; taşralı çalışan mutludur, rahatlık içinde yaşar, kristal gibi berrak sudan içer, kenarda birikmiş vardır, ay sonunu getirme sorunu yoktur. Karakteri de buna uygun oluşmuştur. Aksiyom şudur: “Taşra çalışanı birisidir, ama Parisli çalışan bir şeydir.” Buradan anladığımız taşra çalışanı hâlâ bir şekilde yaşamının öznesidir, en azından kendi yaşamını belirleyebilecek durumdadır, bir yere sıkışıp kalmamıştır morali bozursa mesela bunun bilincinde olabilecek kadar kendinin farkındadır. Oysa Parisli çalışan şeyleşmiştir, bir nesne gibi varlığı değersizleşmiş, hapsoldüğü dünyada, bürokrasinin ve kurumların çıkamazında esir düşmüştür, başka olanı göremeyecek durumdadır. Moralsız ya da mutlu olduğunun farkına varamayacak kadar özbilincini kaybetmiştir. Çünkü ofis çalışanı veya kamu görevlisi için kendine dair olan geri plânda kalır, varlığı belgeler, dosyalar arasında, kravatının düğümünde hapsolür, hayatını ve o hayatın özneliğini kaybeder.

KARANLIK KORİDORLARDA SIKIŞMIŞ YAŞAMLAR

Balzac tüm bunları tartışırken, oldukça gerçekçi tasvirlerden yola çıkıyor. Böylece okuru aslında memurların, bürokratla-

'Balzac'ın taşralı çalışan ile Parisli çalışan arasında yaptığı ayrıma da değinmek gerek. Ona göre; taşralı çalışan mutludur, rahatlık içinde yaşar, kristal gibi berrak sudan içer, kenarda birikmiş vardır, ay sonunu getirme sorunu yoktur. Karakteri de buna uygun oluşmuştur. Aksiyom şudur: “Taşra çalışanı birisidir, ama Parisli çalışan bir şeydir.”

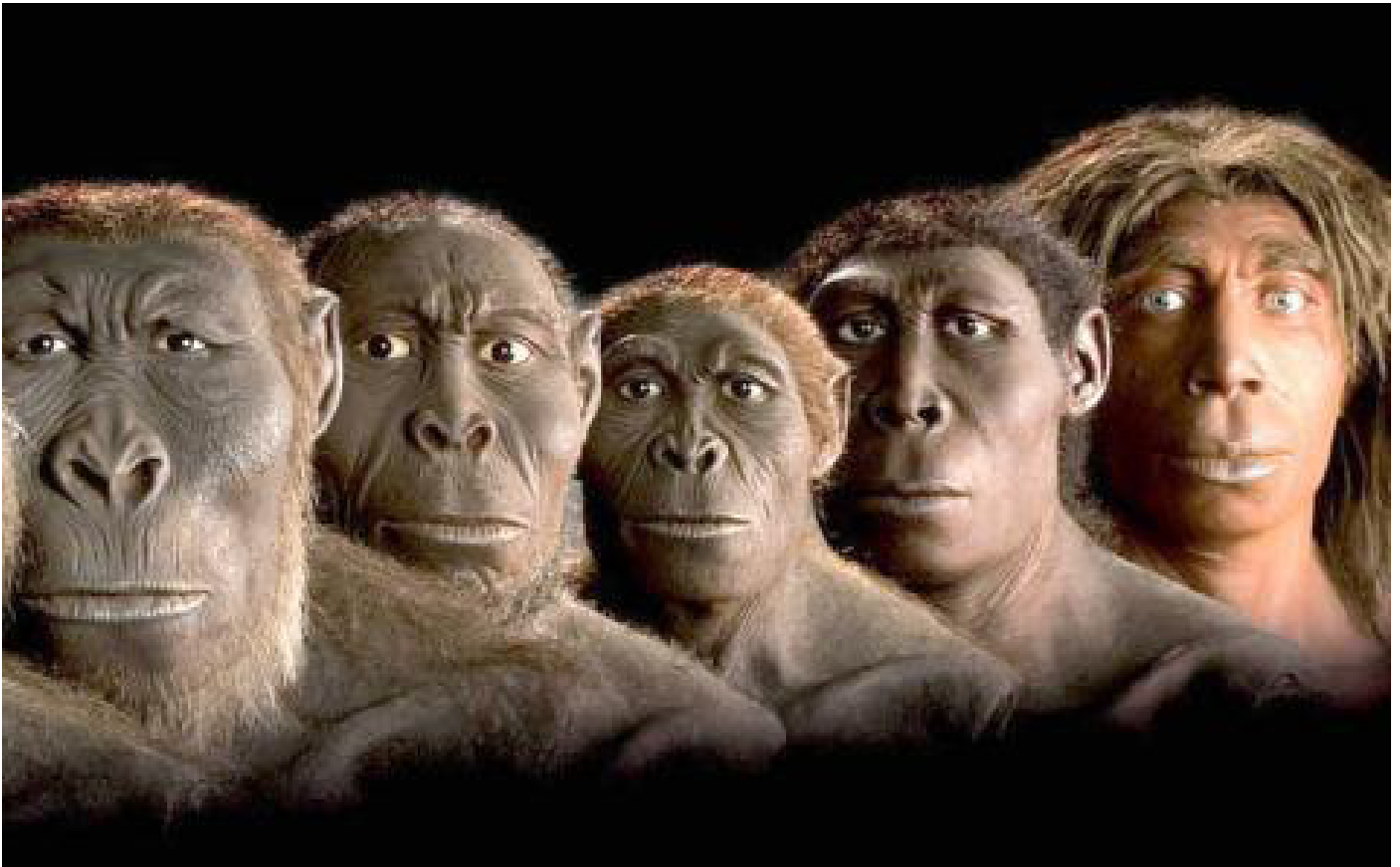
Çalışanın Fizyolojisi, Honore de Balzac, çev: Münif Sair, 120 syf., Vakıfbank Kültür Yayınları, 2018.

rın hâttâ kapıcıların dünyasına sokuyor. Bu öyle bir dünya ki “dört bir yandan yeşil mukavva klasörlerle sınırlandırılmıştır.” İnsanların doğası hâline gelmiştir. Büro mesela kafamızda belli çağrışımları olan bir kelime Balzac şöyle bahsediyor: “Paris’te neredeyse bütün bürolar birbirine benzer” demiştir pek tanınmayan bir yazar. En küçük bir sorunu düzeltmek ya da ufacak bir iyilik rica etmek üzere hangi idari binayı gezerseniz gezin, karanlık koridorlar, iyi aydınlatılmamış geçitler, tiyatro locaları gibi bir göze benzeyen oval pencerelerle oyulmuş kapılar bulursunuz...” Bir büro atmosferini epey gözümüzün önüne getiren bu betimlemenin içerisine bir de insanları yerleştirin; o karanlık koridorlar, sıkışma hissi, beton, beton, beton ve zamanın sanki hiç geçmeyecek hissi verdiği bu yapılarda geçen ömürlerin özneleri; stajyerler, sekreterler, büro amirler, kâtipler, daire başkanları, kütüphaneciler ve tam deneyim kazanıp işe yaradığını düşündüğünde emekli edilenler... Kamu hizmeti esirlerinin gökyüzüne hasret hayatları. İşte Balzac bize bu yaşamları getiriyor. Onlara yakından bakıyor tek tek inceliyor daha önce bahsettiğimiz gibi onları bir tip olarak ortaya koyuyor ve tüm anlatılanlar hayatımızın bir yerlerinde yaşayan ve görünmez olan bu insanlara belki bundan sonra daha yakından bakmalıyız hissi oluşturuyor.

Honore De Balzac “Çalışanın Fizyolojisi”nde çalışanlar kadar, bürokrasiyi, kurumları, devleti de sorguluyor. Ortaya koyduğu sorunları biraz alaylı bir üslup ile irdeliyor ancak anlatılan yaşamsal bir yerde duruyor. Şimdi tonla yüz görebilirsin diyor, kızarmış, soluk, ciddi, yorgun, melankolik, kırışık, kır saçlı... Tonla yüz görüyoruz gerçekten de ama asıl soru şu ve sanırım Balzac’ın da sorusu: Böyle bir yaşamı tercih etmek insanın kendi elinde, gökyüzünü görerek mi yaşayacaksın, bir büroda tıklıp kalmış olarak mı? Bana kalırsa biraz idealistçe gelse de “yapmamayı tercih ederim” seçeneği her zaman var.

Metin Özbek: İnsan evrimi sanıldığından daha karmaşık

Antropolog ve yazar Metin Özbek'in "Sapiens'ten Önce İnsan Vardı" kitabı raflarda yerini aldı. Eserini herkesin anlayabileceği bir dille oluşturan ve kitaba dair sohbet ettiğimiz Özbek, "İnsan evrimi sanıldığından çok daha karmaşık bir görünüm sergiler. İnsan olarak biyolojik olduğu kadar kültürel açıdan da önemli değişimlerden geçerek bugünlere geldik" dedi.

Akademisyen, antropolog ve yazar Metin Özbek'in "Sapiens'ten Önce İnsan Vardı" isimli yeni kitabı geçtiğimiz günlerde İmge Kitabevi'nden çıktı. Özbek, insanlığın kadın atalarını odağına alarak basit ve duru bir dil ile anlattığı metin, tarihimizin bilinmeyen yönlerine ışık tutuyor. İnsanlığın beslenme alışkanlığını ve ritüellerini de masaya yatırdığı kitabında Özbek, "Bugün sofralarımızda evcilleştirilerek tüm doğallığından uzaklaştırılmış, hormon ve antibiyotiklere boğulmuş hayvanların etleri, çeşit çeşit tarım ilaçlarıyla yetiştirilmiş sebze ve meyveler yer almaktadır." sözleriyle günümüz gıda sektörünün de değerlendirmesini kaleme alıyor.

Soner Sert

‘Tarihöncesinde özellikle ilk 1 milyon yılda uzak atalarımızın ağırlıklı olarak vejetaryen tipi bir beslenme alışkanlığını sürdürdüğüne tanık oluyoruz. Tarihöncesi çağlarda çevresel koşullar sürekli olarak değişti; dünyamız buzul çağlarını ve kurak dönemleri yaşadı; buna bağlı olarak da atalarımız uzun süren açlık ve kıtlık dönemleriyle sık sık karşı karşıya geldiler. İşte bu tür acımasız iklim koşullarından yok olmadan geçerek bugünlere geldiysek bunun temelinde yatan çok önemli neden, besinlerimizi çeşitlendirmemiz ve her çeşit ortamda her tür besin kaynağından yararlanmasını bilmemiz oldu.’

İnsanlığın konargöçerliği bir kenara bırakarak yerleşikleşmesinin de kaleme alındığı kitap, okuru binyıllar öncesine götürüyor.

Evvela sizi tanıyarak başlayalım: Kimdir Metin Özbek?

1948 yılında Çorum, Mecitözü’nde doğdum. Liseyi Çorum’da bitirdim. 1969 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Bölümü’nden mezun oldum 1970 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nın bursu ile alanımda doktora yapmak üzere Fransa’ya gittim. 1970-1976 yılları arasında Fosil İnsan Bilimi Enstitüsü’nde misafir araştırmacı olarak çalıştım. 1972 yılında Paris-7 Üniversitesi Biyolojik Antropoloji Bölümü’nden Biyoloji Bilimleri İhtisas Diploması’nı aldım. 1974 yılında aynı üniversitede doktor unvanını aldım. 1976 yılında Bordeaux şehrinde Bordeaux-I Üniversitesi’ne bağlı Antropoloji Bölümü’nde Devlet Doktorası unvanını aldım. 1976 yılında yurda dönerek kısa dönem askerlik hizmetinin ardından 1977 yılında Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü’nde Dr. Asistan olarak göreve başladım. 1981 yılında doçent, 1988 yılında profesör oldum. 1993 yılında Bölüm Başkanı oldum ve bu görevi 2012 yılına kadar sürdürdüm. 1994-1997 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcılığı görevini üstlendim. 15 Ocak 2015 tarihinde ise emekli oldum.

“Sapiens’ten Önce İnsan Vardı” isimli yeni kitabınız, diğer çalışmalarınızın aksine sadece kadın kahramanlar üzerinden aktarılıyor. Ve kitabı “Annelerimize” ithaf ediyorsunuz. Bu süreçten bahsetmek ister misiniz?

Yaklaşık 3 milyon yıllık insanlık tarihini dikkate aldığımızda, bu uzun zaman diliminin neredeyse yüzde 99’unu içeren süre boyunca toplayıcılık dediğimiz temel geçim ekonomisinin, beslenme alışkanlığımızda belirleyici unsur olduğunu görürüz. Tarihöncesinde özellikle ilk 1 milyon yılda uzak atalarımızın ağırlıklı olarak vejetaryen tipi bir beslenme alışkanlığını sürdürdüğüne tanık oluyoruz. Tarihöncesi çağlarda çevresel koşullar sürekli olarak değişti; dünyamız buzul çağlarını ve kurak dönemleri yaşadı; buna bağlı olarak da atalarımız uzun süren açlık ve kıtlık dönemleriyle sık sık karşı karşıya geldiler. İşte bu tür acımasız iklim koşullarından yok olmadan geçerek bugünlere geldiysek bunun temelinde yatan çok önemli neden, besinlerimizi çeşitlendirmemiz ve her çeşit ortamda her tür besin kaynağından yararlanmasını bilmemiz oldu.

Son yapılan araştırmalara bakılırsa, atalarımızın her zaman sofrasında avlanarak elde ettiği besinlerden ziyade toplayarak sağladığı bitkisel ağırlıklı besinler yer almış. Tarihöncesi

diyetimizde etin yeri sadece yüzde 15-20 civarında idi. Geri kalan önemli bir kısım bitkisel ağırlıklı besinlerden oluşuyordu. Bu besinlerin çevreden toplanması, yaşanan mekân içinde gerekli ön işlemlerden geçirilerek pişirilmesi ve sofraya konması gibi temel işleri hep kadınlar üstlenmiştir. Bugün bile, birçok geleneksel yaşam biçimini sürdüren topluluklarda toplayarak elde edilen besinlerin oranı günlük diyet içerisinde yüzde 70'i bulur. Bu besinler de kadınlar tarafından elde edilir. Dolayısıyla, milyonlarca yıl süren tarihhöncesinde kadınların, aile içerisinde, çocukların yetiştirilmesi de dâhil birçok görevleri üstlenmiş olmalarını göz önünde tutarak kitabımı "annelerimize" ithaf etmiş bulunuyorum.

'GEÇMİŞİMİZİ ÖĞRENMEDEN GELECEĞİMİZİ KURGULAMAK ANLAMSIZ'

Kitabın, basit ve duru dili dikkati çekiyor. Genel, antropoloji üzerine yazılan kitapların okuru ürküttüğü düşünülür. Üsluba nasıl karar verdiniz?

İnsan evrimi sanıldığından çok daha karmaşık bir görünüm sergiler. İnsan olarak biyolojik olduğu kadar kültürel açıdan da önemli değişimlerden geçerek bugünlere geldik. İnsan evrimini konu alan kitaplarda bu değişim süreçleri çoğunlukla bilimsel bir dil ve içerik içerisinde okurların ilgisine sunuldu. Şunu unutmayalım ki, hepimiz de geçmişimizi çok merak ediyoruz. Kendi geçmişimizi öğrenmeden de geleceğimizi kurgulamızın hiçbir anlamı yoktur. İşte bu noktada, bizlere önemli görevler düşüyor; tarihhöncesi atalarımızın yaşam biçimlerini oldukça sade bir anlatım içerisinde her kesimden insanın kolayca okuyup anlayabileceği tarzda kaleme alarak bu kitabımı hazırladım. Sonuçta ortaya bu kurmaca eser çıktı.

Kitapta, Lusi, Habilis, Erektus, Neandertal ve Sapiens Anaların üzerinden bir tarihi ve insanın yolculuğunu anlatıyorsunuz. Bu dört kadının ortak özellikleri neler sizce?

İnsanlık tarihinin yaklaşık 3 milyon yıl süren geçmişi içerisinde beş önemli kadın karakteriyle ön planda tuttuğum kahramanlar, bu zorlu hayat kavgasında bıkmadan usanmadan mücadele veren isimsiz analarımızı simgeleyen kişilerdir. İşte, başarılı bir evrim sürecinden geçerek bugünlere geldiysek bunu bir bakıma nice Lusi, Habilis, Erektus, Neandertal ve Sapiens hanımlara borçluyuz. Onlar olmasaydı bizler olmazdık.

Kitapta da konu edindiğiniz üzere, insanın yeni yaşam alanlarına ulaşmaya çalışması, sürekli göç halinde bulunmasının nesnel gerekçeleri nedir sizce?

Unutulmaması gerekir ki, insan soyunun yazgısını belirleyen

'İnsanlık tarihinin yaklaşık 3 milyon yıl süren geçmişi içerisinde beş önemli kadın karakteriyle ön planda tuttuğum kahramanlar, bu zorlu hayat kavgasında bıkmadan usanmadan mücadele veren isimsiz analarımızı simgeleyen kişilerdir. İşte, başarılı bir evrim sürecinden geçerek bugünlere geldiysek bunu bir bakıma nice Lusi, Habilis, Erektus, Neandertal ve Sapiens hanımlara borçluyuz. Onlar olmasaydı bizler olmazdık.'

uzun zaman diliminin hemen hemen yüzde 99'u konargöçer bir yaşam tarzı içinde geçti. Tarihöncesi çağlarda zaman zaman kendini gösteren köklü iklim değişiklikleri insanın yaşam alanlarını, yararlandığı besin kaynaklarını olumsuz yönde etkiledi.

Su kaynakları kurudu, av hayvanları azaldı, bitkisel besinler yok oldu. Böyle zamanlarda temel geçim ekonomisi avlanma ve toplayıcılığa dayalı olan atalarımız da, söz konusu kaynakları bulabilecekleri başka diyarlara göç etti. Devamlı yer değiştirdi. Biz ancak 11-12 bin yıl önce köylerimizi kurduk ve yerleşik yaşam tarzına geçtik.

Beslenme alışkanlıklarını değerlendirdiğiniz bölümde, insanın bugününe dair de çok söylüyorsunuz aslında. Sizce insanın fiziksel olarak yaşam kalitesini belirleyen beslenme alışkanlığında geçmiş ile bugün arasındaki en temel farklar nelerdir?

Beslenme alışkanlığımız uzun evrim tarihimiz içinde çok önemli değişimlere uğradı. Atalarımızın yaşadığı dönemlerde onların besinlerini oluşturan kaynaklar hep doğaldı. Topladıkları bitkisel besinler en temiz ortamlarda yetişiyor, en temiz sularda hayat buluyordu. Hava, su ve toprak kirlenmesi diye bir şey söz konusu değildi.

Tarihöncesi atalarımızın besinleri de beslenme alışkanlıkları da bizimkilerden çok farklıydı. Doğal ortamlarda özgürce dolaşan yaban hayvanları atalarımızın et ihtiyacını karşılıyordu. İşlenmiş gıdalar yoktu; her besin doğal haliyle tüketiliyordu. Bugün ise sofralarımızda evcilleştirilerek tüm doğallığından uzaklaştırılmış, hormon ve antibiyotiklere

'Tarihöncesi atalarımızın besinleri de beslenme alışkanlıkları da bizimkilerden çok farklıydı. Doğal ortamlarda özgürce dolaşan yaban hayvanları atalarımızın et ihtiyacını karşılıyordu. İşlenmiş gıdalar yoktu; her besin doğal haliyle tüketiliyordu. Bugün ise sofralarımızda evcilleştirilerek tüm doğallığından uzaklaştırılmış, hormon ve antibiyotiklere boğulmuş hayvanların etleri, çeşit çeşit tarım ilaçlarıyla yetiştirilmiş sebze ve meyveler yer almaktadır.'

boğulmuş hayvanların etleri, çeşit çeşit tarım ilaçlarıyla yetiştirilmiş sebze ve meyveler yer almaktadır.

'2 MİLYON YILDA BEYNİMİZ YÜZDE 100'LÜK BİR ARTIŞ KAYDETTİ'

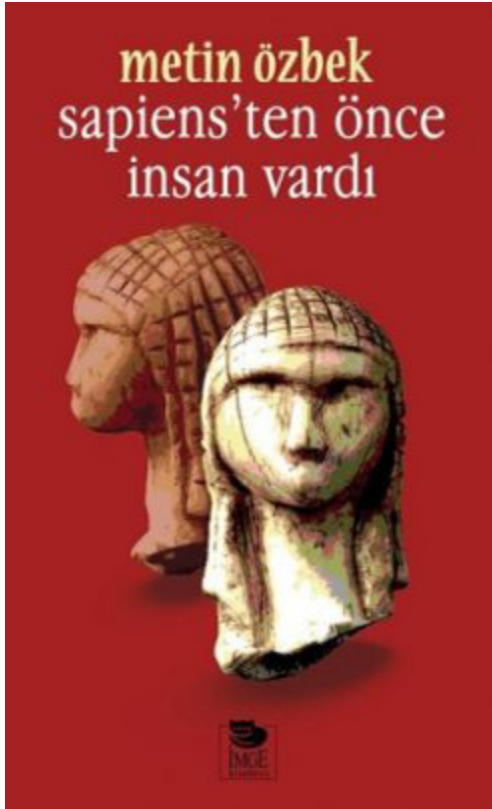
İnsanın özüne ve varoluşuna dair soruları, bilincin devreye girmesiyle her daim sorulageldi. İnsanın, kendine dair merakının hiç tükenmemesini sebebini bir antropolog olarak nasıl yorumluyorsunuz?

Atalarımız bugünkünden çok daha çetin iklim koşulları altında, her türlü vahşi hayvanın tehlike yarattığı ortamlarda, sahip olduğu en basit kültürel araç-gereçleri kullanarak hayatta kalmayı başarabilmiştir. Atalarımıza ait elde ettiğimiz her veri, hayatta kalma mücadeleleri ile ilgili çarpıcı ayrıntıları ortaya çıkarmaktadır. Gizemli geçmişleri, devamlı değişen çevre koşullarına uyum sağlayarak soylarını nasıl devam ettirdikleri günümüzde herkesin ilgisini çekmektedir.

İnsan, birdenbire insan haline gelmemiştir; ilk atalarımızın, yani habilislerin beyin irilikleri ortalama 650 cm³ civarında idi. Oysa günümüzde ortalama bin 350- bin 400 cm³'e ulaşan bir beynimiz var. 2 milyon yıl içinde beynimiz yüzde 100'lük bir artış kaydetti. Canlılar dünyasında bu, benzeri olmayan bir evrimdir. Bu önemli nörolojik değişim bizi en basit bir el baltası yapımından en karmaşık bir elektronik alet yapımına getirdi. Bunun dışında önemli anatomik dönüşümler gerçekleştirdik. Modern anatomik yapıya kavuşmamız uzun bir evrim sürecinin sonunda oldu; dolayısıyla nereden nereye geldiğimiz gün gibi ortadadır.

Hazırladığınız yeni bir çalışma var mı? Günleriniz nasıl geçiyor?

Beslenmemizin evrimimiz üzerinde nasıl bir etki uyandırdığına dair bir çalışma ortaya koymayı düşünüyorum. Yeni çalışmamın ismi de "Beslenme ve İnsan Evrimi" olacak. Ayrıca, "Bir Neolitik Köy Masalı" adlı ufak bir çalışmam bitmiş durumda. Bunu da Sapiens kitabımın ikinci baskısı olursa, oraya ekleyeceğim. O kurmaca çalışmam içerisinde de insanlık tarihine damga vurmüş, yeni bir geçim ekonomisinin ortaya çıkmasında rol oynayan çiftçi ve çoban analarımız bulunmakta. Onların hikâyesi de en az diğerlerinin kadar ilginç ve heyecan verici sayılır.

Sapiens'ten Önce İnsan Vardı, Metin Özbeke, syf. 414, İmge Kitabevi, 2018.

**VahŖi Ŗeyler: Bir ayı mı yoksa
bir insan mı daha vahŖidir?**

Bedia Ceylan Güzelce

Burcu Aktaş'ın son romanı 'Vahşi Şeyler' Doğan Egmont Yayıncılık etiketiyle raflarda yerini aldı. Vahşi Şeyler, bir haiku tadında. İlk cümlesini bir nefeste içinize çekersiniz, ikinci cümlesini içinizde tutarsınız ve üçüncü cümlesinde tüm nefesi dışarı bırakırsınız, hatta belki can verirsiniz ve bu sizi mutlu eder...

"Şehir, bir çocuğun tadını beğenmeyip ağzından tükürdüğü şekere benziyor."

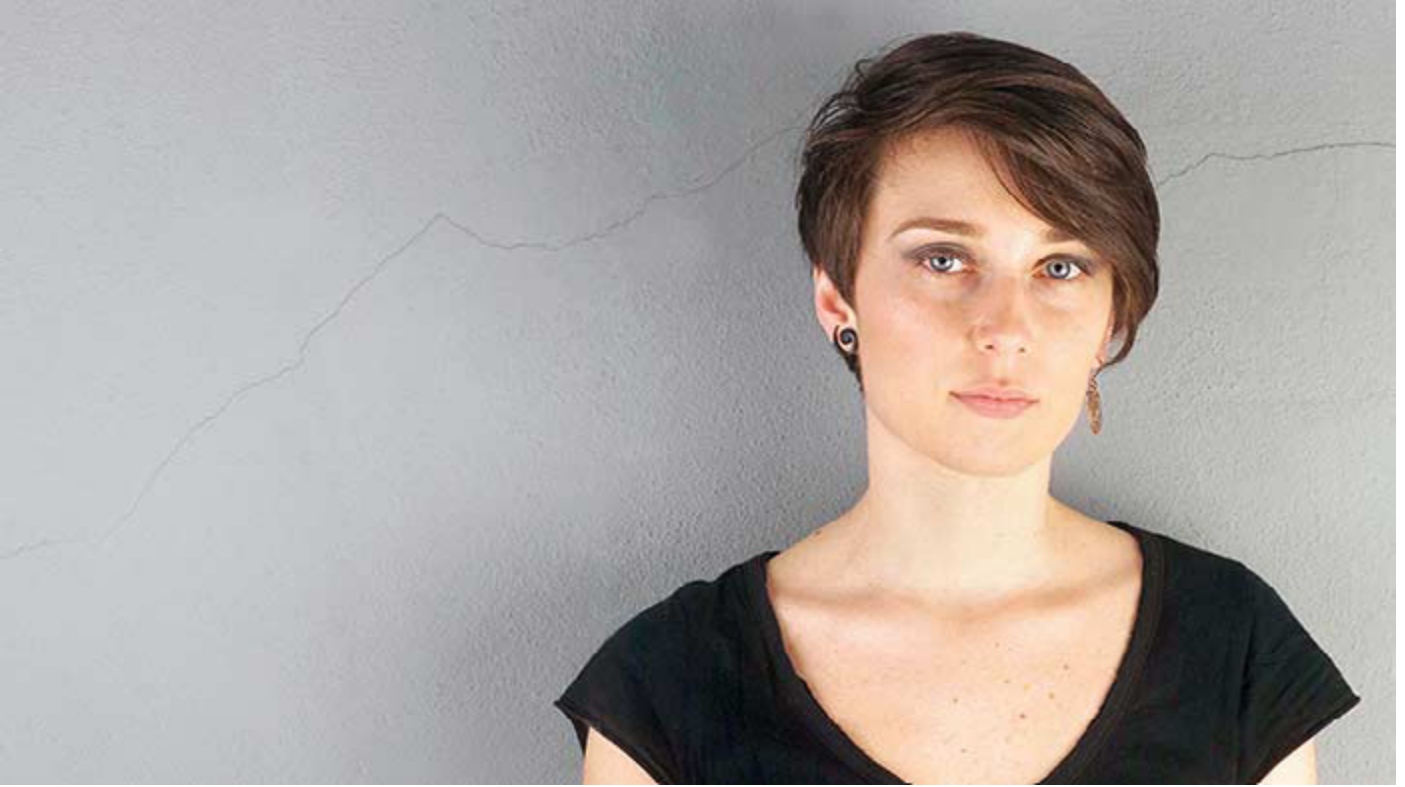
O şekerin içinde beton kalıntıları, toz fırtınaları, devasa vinçler, kepçe sesleri, birbirinin üzerine üşüşmüş bekleyen binalar ve savunmasız, minicik bir parkın bile etrafında akbabalar gibi dönen, onun can çekişmesini izleyen gökdelenler var. Ben o tatsız Şehir'i tanıyorum. Az sonra bir şey olacak, az sonra bir fırtına bir felaket kopacakmış gibi yaşadığımız, elimiz yüreğimizde, yüreğimiz ağızımızda sonsuz telaşlar içinde kendimizden geçtiğimiz bir yer bu Şehir dediğimiz. Çocuk onu tükürmekte haklı çünkü Burcu Aktaş'ın son romanı "Vahşi Şeyler"de anlattığı o Şehir'in hiç tadı yok ve biz her gün o romandaki Şehir'de bir daha uyanıyoruz. Üstelik içimizden biri bile onu tükürmeye cesaret edemiyor.

Kimilerine göre bir çocuk ve gençlik, bana göre ise belli bir yaş değil de belli bir kalp aralığına ait bir roman bu. "Vahşi Şeyler"den söz edebilmek ve "Vahşi Şeyler"i görebilmek için belli bir şaşkınlık, belli bir naiflik, belli bir hüznün aralığından geçmiş olmak lazım. Bir şeyleri kaybetmiş, bir şeyleri kaybetmemek adına sıkı sıkıya tutunuyor olmak. Kitabın genel hikayesi şöyle; seksen beş buçuk yaşındaki kahramanımız "yaşlı kız" Mualla'nın, önce penceresinin pervazına bir kuş düşer, sonra trafik ışıklarında bir karaca belirir, derken Şehir'in denizinde yaban domuzları bir kıyıdan bir kıyıya yüzer ve dahası bir bozayı inşaatın birinde kış uykusuna yatar.

Haber bültenlerinde "SON DAKİKA" diye verilen bu olaylar insanlığın kendi türünü vahşete çağırmasıdır aslında. Tüm bunlara paralel olarak Mualla'nın dürbünü ile gözlediği Şehir'de ufak bir kız, bir görünür bir kaybolur ve Mualla geçmişinin izlerini evindeki yegane hazinesi olan kitaplığında sürer. Roman boyunca "Mualla ayağa kalkıp dışarı çıkabilecek mi?" "Çıksa da Şehir onu kabullenecek mi?" gibi birçok soru gelir aklımıza. Ya da "Mualla şimdi hangi kitabı çekecek kitaplığından?" ya da "Ufak Kız kapıyı çalacak mı?" ya da "Pervaza düşen kuş uyanacak mı?" ya da "Ben bu romanda Şehir'e mi yoksa Mualla'nın kitaplığına mi aidim?" gibi... Evet belki şimdi Şehir'e sonra kitaplığa ya da tam tersi.

Burcu Aktaş'ın deyimi ile "yaşlı kız" Mualla; Şehir içinde "şe-

'Mualla'nın dürbünü ile gözlediği Şehir'de ufak bir kız, bir görünür bir kaybolur ve Mualla geçmişinin izlerini evindeki yegane hazinesi olan kitaplığında sürer. Roman boyunca "Mualla ayağa kalkıp dışarı çıkabilecek mi?" "Çıksa da Şehir onu kabullenecek mi?" gibi birçok soru gelir aklımıza. Ya da "Mualla şimdi hangi kitabı çekecek kitaplığından?" ...'

hirdışı” ve “şehirlerüstü” bir yaşam sürüyor evinde. Şehir, kendi hızına, gaddarlığına ve mütecavizliğine denk bulmadığı herkesi dışlıyor ve kimileri de seksen beş buçuk yaşındaki Mualla gibi yaşamının son on, yirmi hatta otuz yılını Şehir’i bir camın arkasından izlemekle yetiniyor. Bu cam, başkalarını ve başka hayatları dikizlediğimiz telefonlarımız olabilir, bu cam televizyonun beyaz camı da olabilir, bu cam kendimizi içine hapsettiğimiz sırça köşklerin, Şehir’le aramıza çektiğimiz her tür çizginin sembolü olabilir. Bu cam, kendimizi bazı günler Şehir’de bazı günler Mualla’nın yanında bulmamızın maddeleşmiş hali de olabilir.

Üstelik çoğumuz seksen beş buçuk yaşındaki Mualla gibi her gün pencerelerimize düşen gücü tükenmiş, kanadı kıpırtısız kuşları görebilecek yetiye sahip değiliz. Belki onun kadar yaşamadığımız, belki onun kadar okumadığımız belki de onun gibi anılarımızı bir kitaplığın izleğinde saklamadığımız için.

KİTABIN VAHŞİ OLUP OLMADIĞI BELLİ OLMAYAN KARAKTERİ: UFAK KIZ

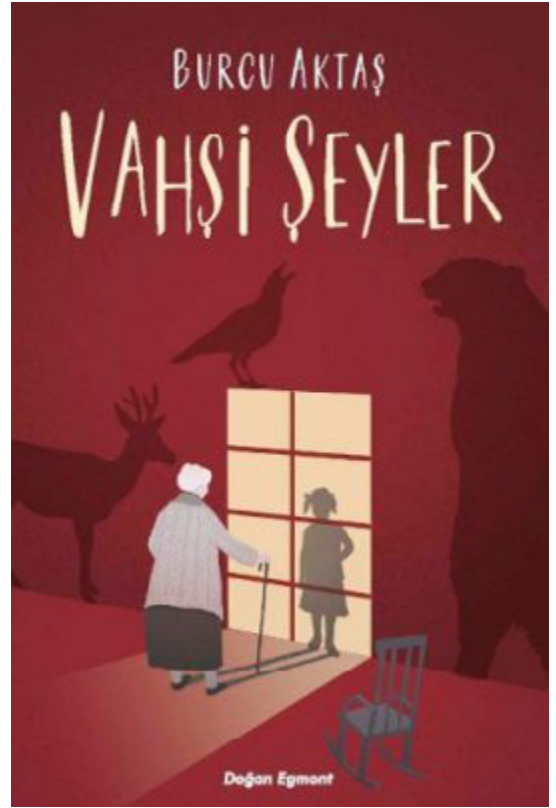
Vahşi Şeyler romanı, istiladan doğan bu yeni yaşam şeklinin bir kısa retrospektifi gibi. İnsanlar kendi vahşetini meşrulaştırırken hiç çekinmeden kendi gibi olmayan varlıkları “vahşi” ilan ediyor ve olacakları izlemeye başlı-

yor. Tıpkı Amerika kıtasını keşfe diye çıkıp istila edenlerin yerlileri “vahşi” ilan etmesi gibi, Aborijinler’in “vahşi” görülmesi gibi, Afrika’da, Güney Amerika’da, ortada, doğuda, batıda “Şehir” hayatını sürmeyen her varlığın “vahşi” sayılması gibi. Bu bakışa göre, Mualla vahşi çünkü ayakları yeterince hızlı değil, bu bakışa göre pencere pervazına düşen kuş da vahşi çünkü kanatları yeterince güçlü değil, ormanına sahip çıkamamış bozayı, bir ağaç kovuğu bile bulamamış karaca ya da denizin ortasında yüzen yaban domuzları da... Bunlar hep Vahşi Şeyler.

Vahşi mi değil mi henüz belli olmayan tek bir karakter var romanda, o da Ufak Kız. Şu an burada, bizimle, bugün uyandığımız Şehir’de o da uyandı ve sokakta, okulda, grip yüzünden hastanede, annesiyle markette, belki deniz kıyısında, belki parkta, belki bir oto galeride babasının gelmesini bekliyor. O Ufak Kız gibi bütün çocuklar maalesef hayatlarının çok başındayken bir tercih yapmak zorunda. Bu tercih onları ya Şehir’e ya da parıl parıl parıldayan bir kitaplığa ait hissettirecek. Kitabın bir sorusu var, “Bir ayı mı yoksa bir insan mı daha vahşidir?” diye.

Ufak Kız’ın hayatımızdaki tüm çocukların elinden tutup karar vereceği mesele bu. Ben biliyorum, vahşet söz konusuysa bir insanın yanında bir ayının lafı bile olmaz ama yaşadığımız dünyanın kalan ömrünü tıpkı Mualla gibi artık buçuklarla hesaplamaya başladığımız bir zamanda olduğumuzu da biliyorum. Eğer Mualla’nın elinden biri tutup, onu ayağa kaldırıp, yeniden Şehir’in içine katacaksa ve hatta uyuyakaldığı kömürlükte uyandırıp üstünü başını temizleyecekse, bunu olsa olsa bir çocuk yapabilir. Başkası hiç.

Burcu Aktaş’ın son romanı Vahşi Şeyler, bir haiku tadında. İlk cümlesini bir nefeste içinize çekersiniz, ikinci cümlesini içinizde tutarsınız ve üçüncü cümlesinde tüm nefesi dışarı bırakırsınız hatta belki can verirsiniz ve bu sizi mutlu eder.

Vahşi Şeyler, Burcu Aktaş, syf. 116, Doğan Egmont Çocuk Kitapları, 2019.

Babamın inci küpeleri!

“Karanlık Odada” okudukça karelerin kolajlanıp zihinde akmaya başladığı bir film rulosu. Kim bilir kaç insan ömrüne benzeyen ama nedense 21. yüzyılda bile “sıradışı” bir hayat. Neyse ki babasının geride bıraktığı inci küpeleri çok güzel taşıyor Susan Faludi!

Ayşen Güven

“Babamın suratını inceledim, hayattayken de çoğu zaman olduğu gibi başka tarafa bakıyordu” diyor gazeteci Susan Faludi, çelişkilerle geçen bir ömrü babası henüz geride bırakmışken. Faludi, 2016 yılında çıkan “Karanlık Odada” kitabıyla Pulitzer 2017 Biyografi Ödülü’nün üç finalistinden biri oldu. New York Times editörlerince yılın en iyi on kitabı arasında gösterilen kitap, Elvin Vural’ın çevirisiyle Kaplumbaa Kitap etiketiyle bir süre önce Türkiye’de yayımlandı.

“Sana ilginç gelecek bir haberim var. Aslında hiçbir zaman olmadığım o sinirli, maço adam rolünü yeterince oynadığıma karar verdim” yazmıştı Susan’a Steve/Stefanie Faludi, Tayland’daki hastane odasında, geçirdiği cinsiyet değiştirme operasyonu sonrası çekilmiş fotoğraflarını eklediği bir e-postada. Bu maili

gönderdiğinde Baba Faludi 72 yaşındaydı ve Susan babasını şimdi baştan keşfedecekti. Bütün çocukluğuna, ilk gençliğine, o kahvaltı masalarına, tatillerde gidilen kumsallara, sessizliklere, kavgalara, sevinçlere, tozlu fotoğraflardan başlayıp önündeki e-postada duran kadına kadar babasının ömrüne bir daha bakacaktı. Ergenliğinde hatırladığı agresif, zor, karışık işleri olan ve gizemli bu adam yani babası, yazar kızından kendisinin kitabını yazmasını istiyordu çünkü.

BABANIN MEDCEZİRİ

Susan Faludi deneyimli bir gazeteci ve bu kitapta babasıyla arasındaki medcezirden öteye geçerek babasının medcezirine bakıyor. “Karanlık Odada” babasının neyi varsa bulup çıkarıyor yazar bu biyografik çalışmasında. Bir Macaristan Yahudisi olan babası Steven/Stefánie'nin Budapeşte'de István Friedman olarak başlayan hayatı, ilk gençlik yıllarında Nazi işgaliyle, ağır bir korkuyla, ilk dönüşümünü yaşıyor. Sonraki yıllarda Danimarka, Brezilya ve ABD arası bir hatta dökülen hayatı Tayland'da artık en gerçek kimliği Stefánie'yi almasıyla tamamlanıyor.

Ancak Susan Faludi'nin yerinde olmayı düşünerek de okuduğunuzda kitap bambaşka denizlere çıkarıyor yolları. Önce çocukluğundaki o en iyi tanıdığını düşündüğü babasıyla başlıyor. Hani fotoğraflar, filmler çeken... O zamanda hareketli olanı durağana tercih ettiğini hatırlıyor ve bu nedenle film çekmeyi fotoğraftan daha çok seviyor Steve/ Stefánie Faludi. Belki erken edindiği ve ona sonraları çok lazım olacak bir yaşam düsturu bu. Ve aradaki kayıp yıllar... Stefánie olmaya giden süreç... Kadın olduğunu kavramasıyla edindiği arkadaşlarla da konuşuyor Faludi bu kitap için. Nihayetinde kitabı bitirdiğinde babası “benim hakkımda benden çok şey biliyorsun” diyor Susan Faludi'ye. Yazar, babasının haya hikayesini gazeteciliğinin tüm ustalığıyla tasarlayıp, hazırlarken kızı olarak hislerini de açık yüreklilikle anlatıyor.

Zamirlerin cinsiyetsiz olduğu bir Macar olarak babasıyla ilgili geldiği yerde onu bütün çelişkileriyle tanıyan Susan Faludi, hep ikiliklerle geçen bir hayata ayna tutuyor. Steve/Stefánie Faludi, kadın mı erkek mi olduğu, Yahudi mi Hristiyan mı olduğu, Macar mı Amerikalı mı olduğu sorularıyla bir yaşamı tüketmişti. Kitaptan sonra, babası öldüğünde ise Susan Faludi onun hareket-siz bedenine bakarken tek zıtlığın aslında yaşam ve ölüm olduğunu düşünüyordu.

“Karanlık Odada” okudukça karelerin kolajlanıp zihinde akma-ya başladığı bir film rulosu. Kim bilir kaç insan ömrüne benzeyen ama nedense 21. yüzyılda bile “sıradışı” bir hayat. Neyse ki babasının geride bıraktığı inci küpeleri çok güzel taşıyor Susan Faludi!

Susan Faludi

Karanlık
Odada

KAPLUMBAĞA

Karanlık Odada, Susan Faludi, Çev.:
Elvin Vural, Kaplumbağa, 2018

ETKİNLİK

DILEK TÜRKAN

06 Şubat 2019

Saat: 20:00

MEB Şura Salonu,
Ankara

THEO OULD - AKORDEON KONSERİ

07 Şubat 2019

Saat: 20:30

Mall of İstanbul MOİ
Sahne,
İstanbul

PEYK

08 Şubat 2019

Saat: 21:00

Anahit Sahne Beyoğlu,
İstanbul

URIAH HEEP - LIVING THE DREAM WORLD

10 Şubat 2019

Saat: 20:30

Zorlu PSM - Turkcell
Sahnesi,
İstanbul

ETKİNLİK

DANY BRILLANT

14 Şubat 2019

Saat: 20:40

Zorlu PSM - Turkcell
Sahnesi,
İstanbul**ANDREW TYSON
- İSTANBUL
RESİTALLER**

15 Şubat 2019

Saat: 20:00

Sakıp Sabancı Müzesi the
Seed,
İstanbul**ESARETİN BEDELİ**

23 Şubat 2019

Saat: 20:30

Zorlu PSM - Turkcell
Platinum Sahnesi,
İstanbul**TEESSÜR**

26 Şubat 2019

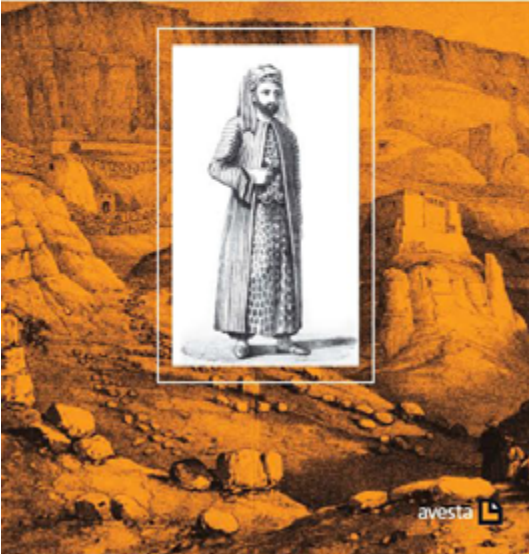
Saat: 20:30

Kültürel Performing Arts,
İstanbul

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Aşağı Dicle'den Bağdat'a bir yolculuk
Siraz ile Persepolis'i ziyaret
**Kürdistan ve Eski Ninova'da
bir yaşamöyküsü**

Claudius James Rich

Kürdistan ve Eski Ninova'da Bir Yaşamöyküsü

Yazar: **Claudius James Rich**

Çevirmen: **Arif Karabağ**

Yayınevi: **Avesta Yayınları**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **504**

Roboski Mektupları

Yazar: **Kolektif**

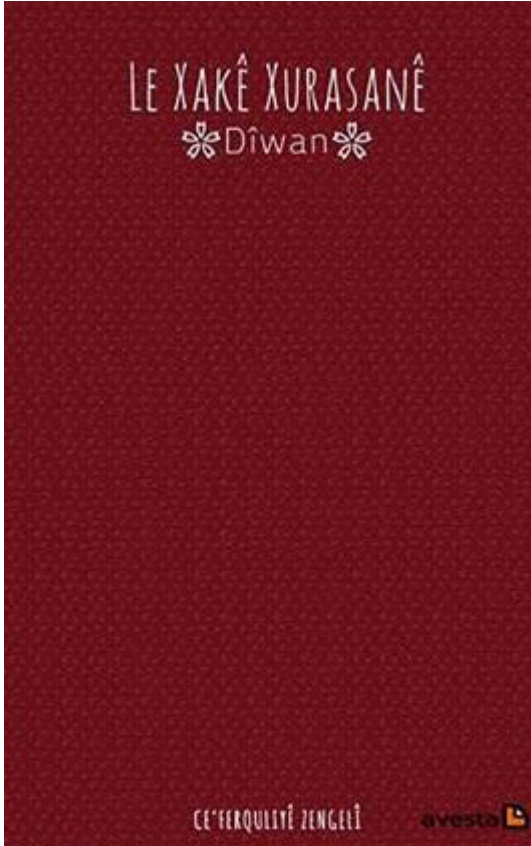
Hazırlayan: **Reha Ruhavioğlu**

Yayınevi: **Avesta Yayınları**

Baskı Sayısı: **1. Basım**

Sayfa Sayısı: **88**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

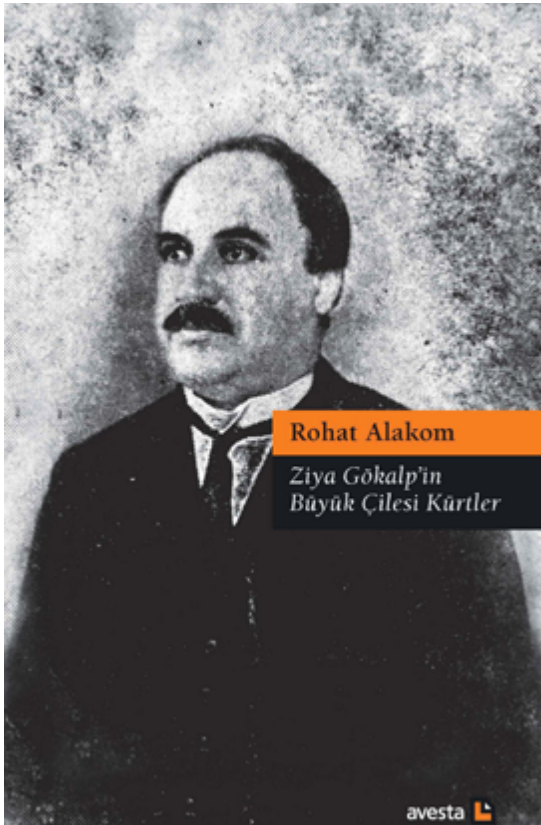
Le Xake Xurasane-Diwan

Yazar: **Ce'ferquliyé Zengeli**

Yayınevi: **Avesta Yayınları**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **192**

Ziya Gökalp'in Büyük Çilesi Kürtler

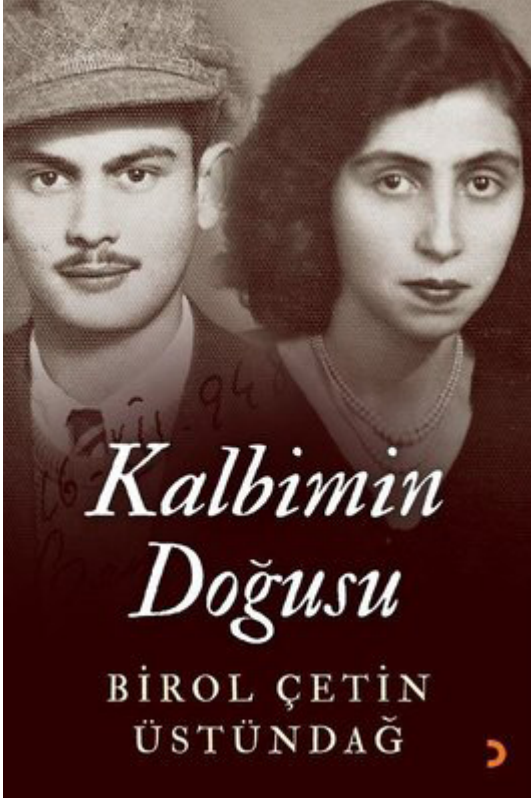
Yazar: **Rohat Alakom**

Yayınevi: **Avesta Yayınları**

Baskı Sayısı: **1. Basım**

Sayfa Sayısı: **136**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

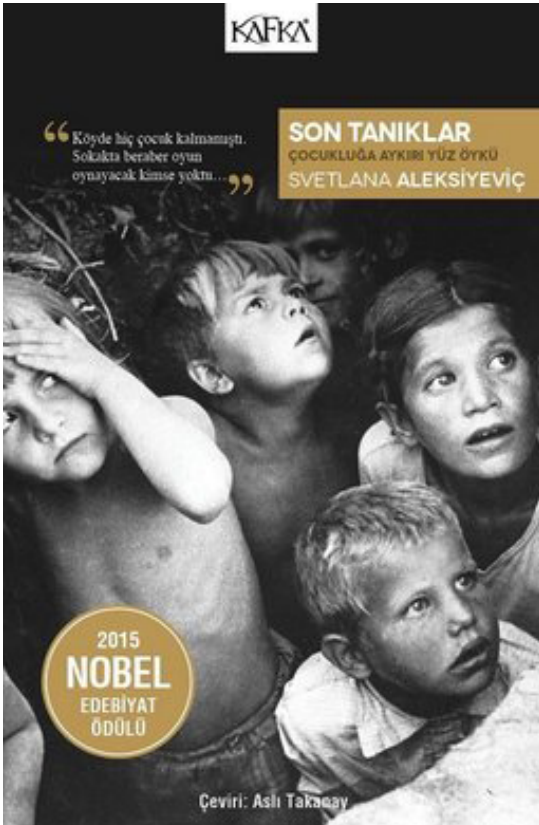
Kalbimin Doğusu

Yazar: **Birol Çetin Üstündağ**

Yayınevi: **Cinius**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **235**

Son Tanıklar-Çocukluğa Aykırı Yüz Öykü

Yazar: **Svetlana Aleksiyeviç**

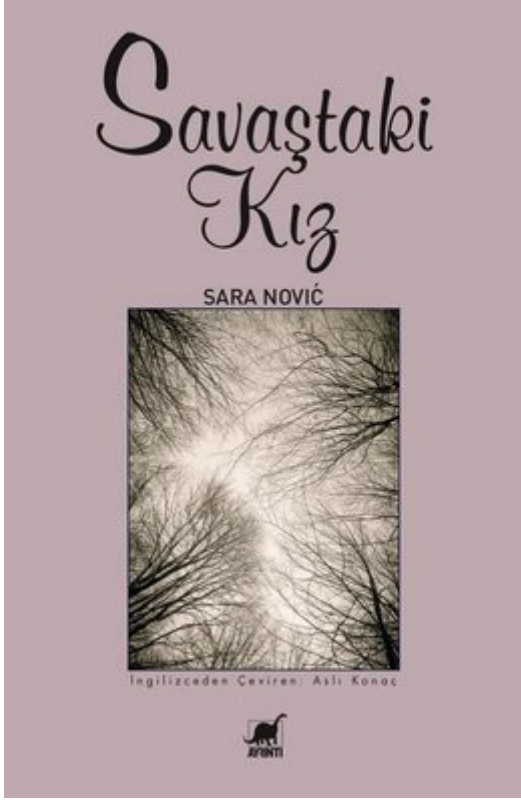
Çevirmen: **Aslı Takanay**

Yayınevi: **Kafka**

Baskı Sayısı: **1. Basım**

Sayfa Sayısı: **293**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Savaştaki Kız

Yazar: Sara Novic
 Çevirmen: Aslı Konaç
 Yayınevi: Ayrıntı Yayınları
 Baskı Sayısı : 1. Basım
 Sayfa Sayısı : 256

İstanbul'un Kuşları

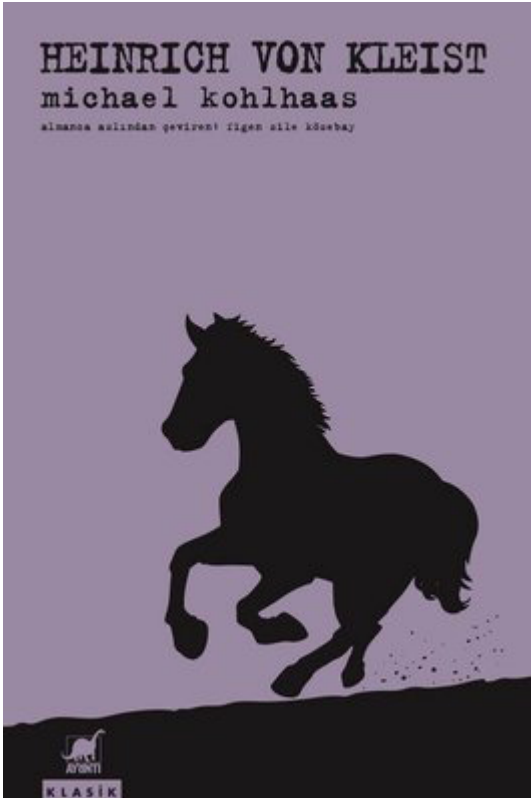
Yazar: Alpay Erdem
 Yayınevi: Tekir Kitap
 Baskı Sayısı: 1. Basım
 Sayfa Sayısı: 88

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Boşlukta Uyanmak

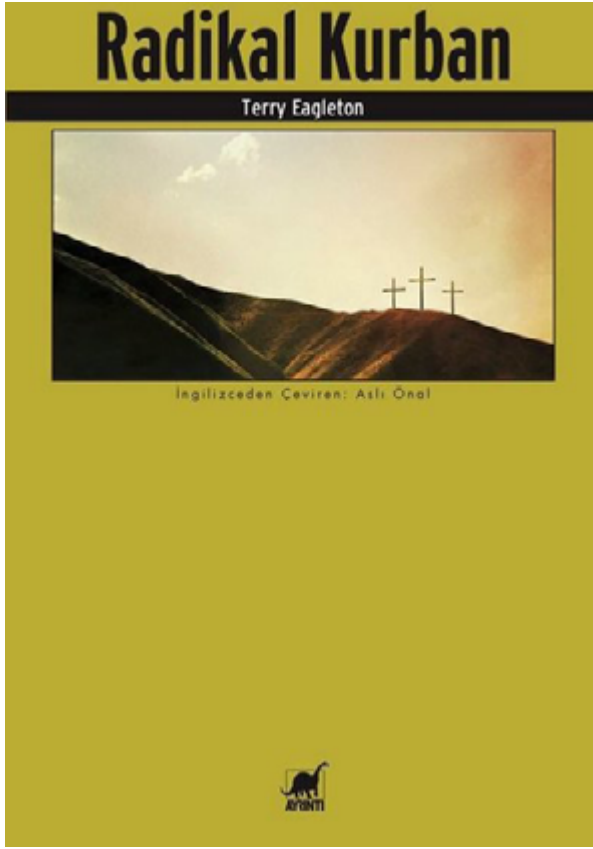
Yazar: **Burak Parmaksız**
Yayınevi: **İthaki Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **120**

Michael Kohlhaas

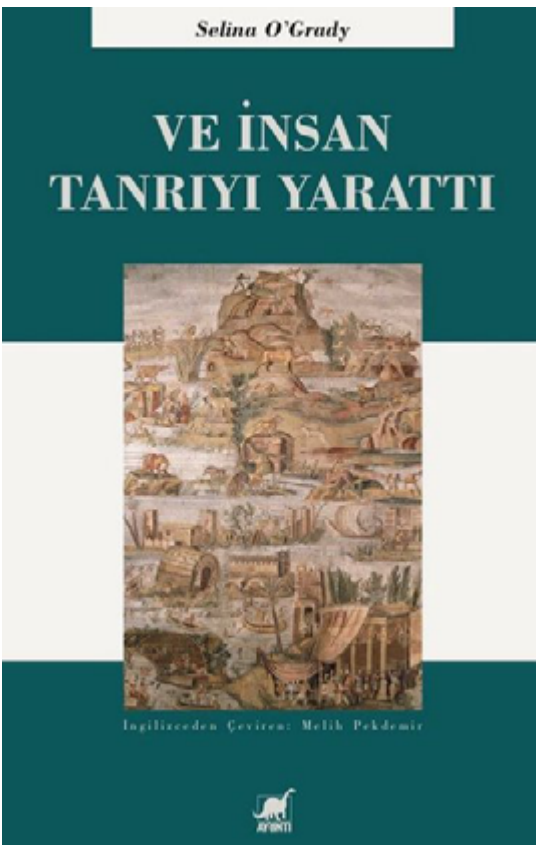
Yazar: **Michael Von Kleist**
Çevirmen: **Figen Sile Kösebay**
Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
Baskı Sayısı: **1. Basım**
Sayfa Sayısı: **128**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Radikal Kurban

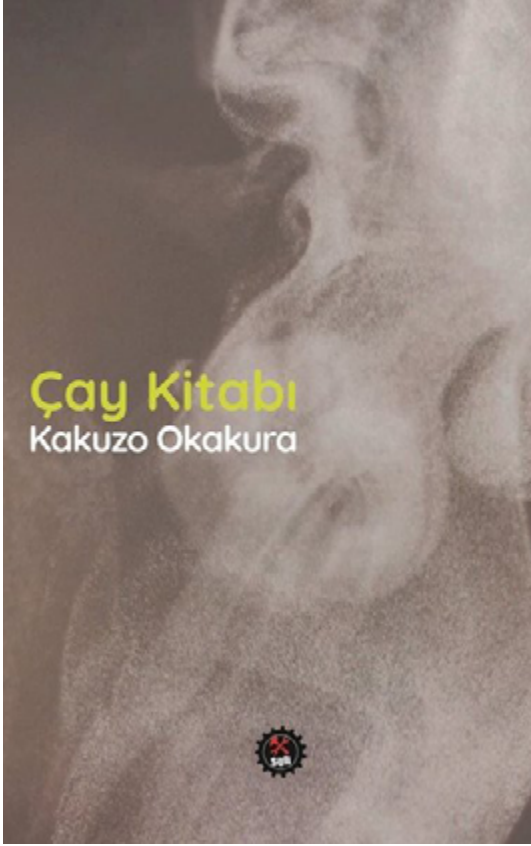
Yazar: **Terry Eagleton**
 Çevirmen: **Aslı Önal**
 Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **224**

Ve İnsan Tanrı'yı Yarattı

Yazar: **Selina O'Grady**
 Çevirmen: **Melih Pekdemir**
 Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **400**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Çay Kitabı

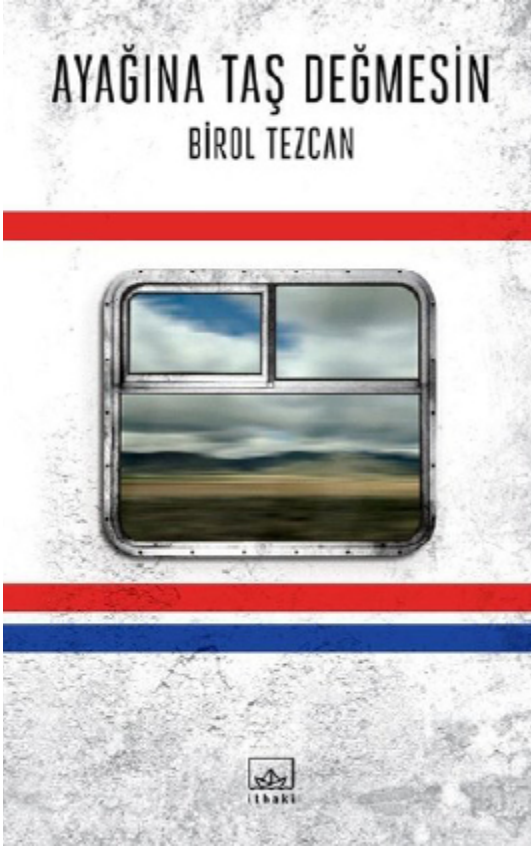
Yazar: **Kakuzo Okakura**
Yayınevi: **Sub Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **64**

Mühürlü Zarf

Yazar: **Pürlen Kıyat Karakuş**
Yayınevi: **İnkılap Kitabevi**
Baskı Sayısı: **1. Basım**
Sayfa Sayısı: **240**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

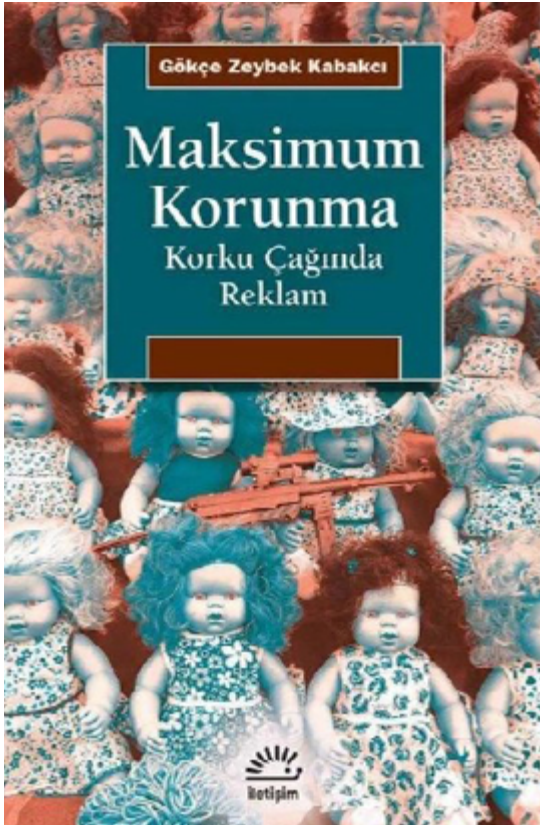
Ayağına Taş Değmesin

Yazar: **Birol Tezcan**

Yayınevi: **İthaki Yayınları**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **200**

Maksimum Korunma-Korku Çağında Reklam

Yazar: **Gökçe Zeybek Kabakçı**

Yayınevi: **İletişim Yayıncılık**

Baskı Sayısı: **1. Basım**

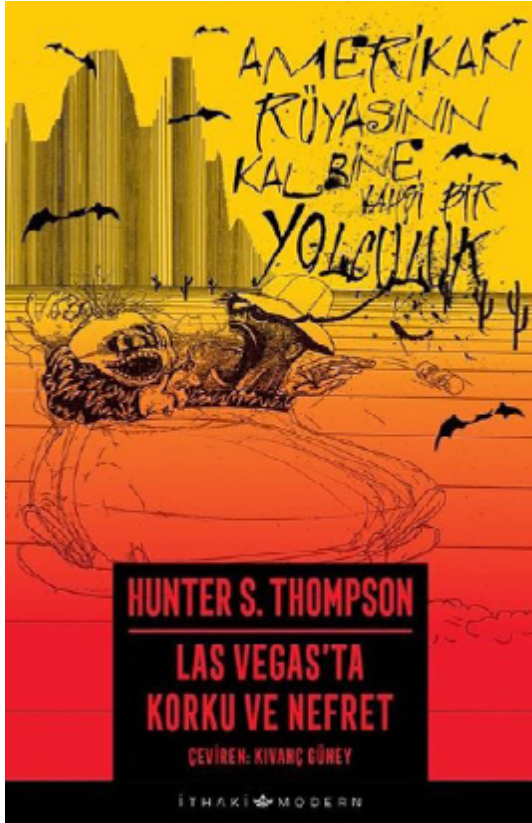
Sayfa Sayısı: **208**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kimlik Tanınma Mücadelesi ve Şarkiyatçılık

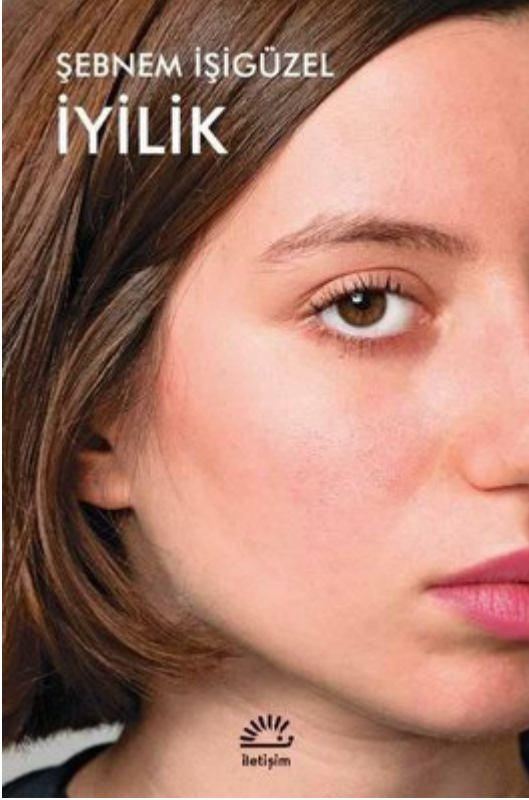
Yazar: Fırat Mollaer
Yayınevi: Metis Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 360

Las Vegas'ta Korku ve Nefret

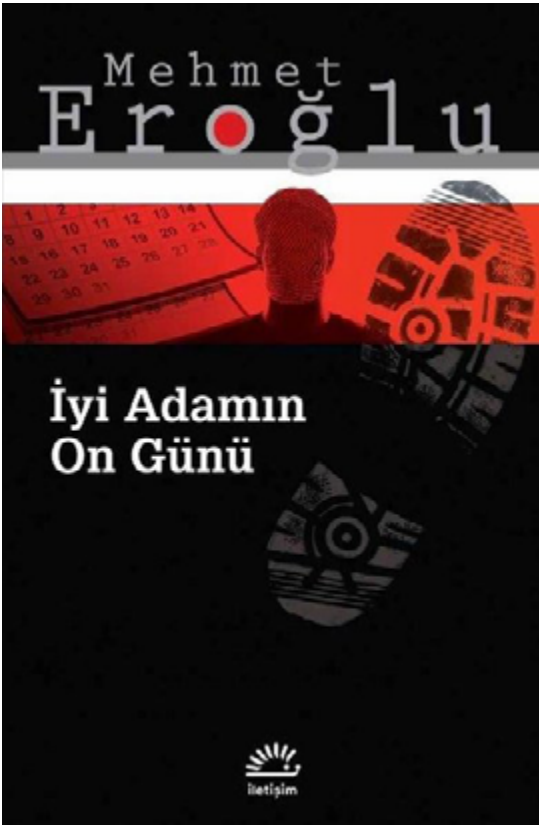
Yazar: Hunter S. Thompson
Çevirmen: Kıvanç Güney
Yayınevi: İthaki Yayınları
Baskı Sayısı: 1. Basım
Sayfa Sayısı: 248

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

İyilik

Yazar: Şebnem İşigüzel
Yayınevi: İletişim Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 204

İyi Adamın On Günü

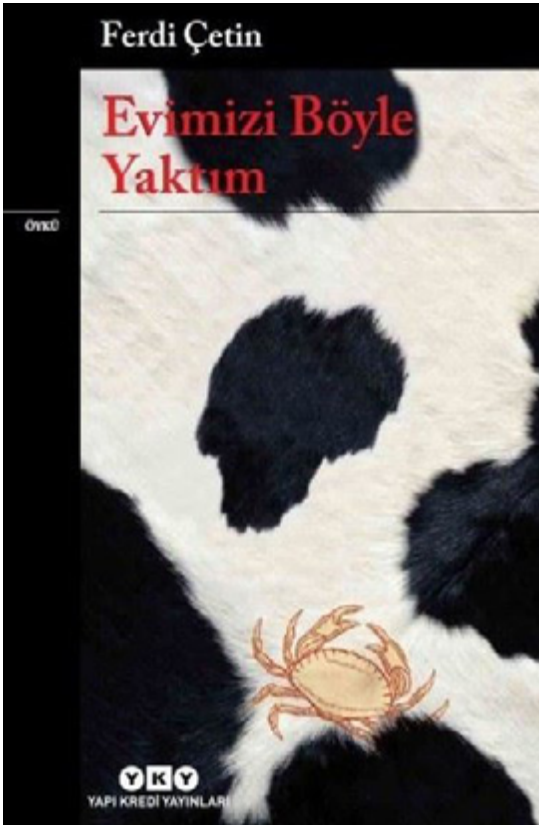
Yazar: Mehmet Eroğlu
Yayınevi: İletişim Yayınları
Baskı Sayısı: 1. Basım
Sayfa Sayısı: 243

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Andromeda Nebulası

Yazar: **Ivan Yefremov**
Yayınevi: **İthaki Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **400**

Evimizi Böyle Yaktım

Yazar: **Ferdî Çetin**
Yayınevi: **Yapı Kredi Yayınları**
Baskı Sayısı: **1. Basım**
Sayfa Sayısı: **72**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

GÉZA CSATH

AFYON

VE DİĞER ÖYKÜLER

Çeviri: İSMAİL DOĞAN

Afyon ve Diğer Öyküler

Yazar: Geza Csath

Çevirmen: İsmail Doğan

Yayınevi: Can Yayınları

Baskı Sayısı : 1. Basım

Sayfa Sayısı : 176

Tuncay Birkan
Dünya ile Devlet
Arasında
Türk Muharriri

1930-1960

Dünya ile Devlet Arasında Türk
Muharriri

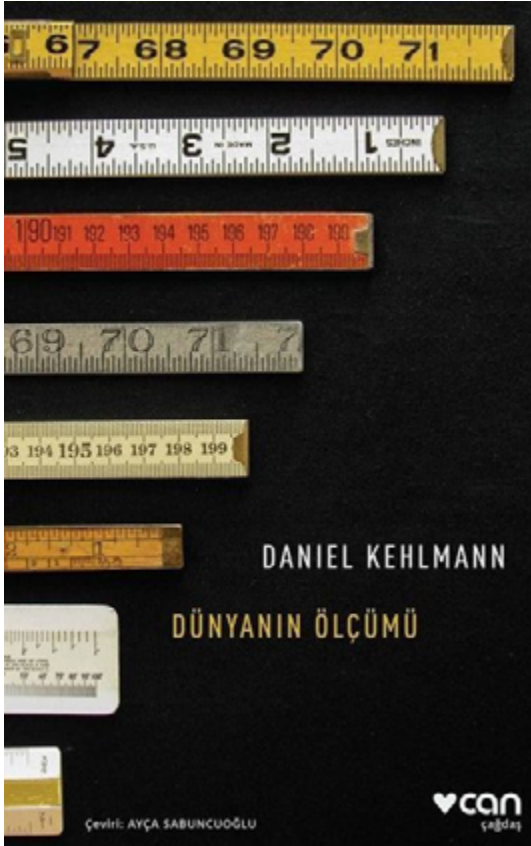
Yazar: Tuncay Birkan

Yayınevi: Metis Yayınları

Baskı Sayısı: 1. Basım

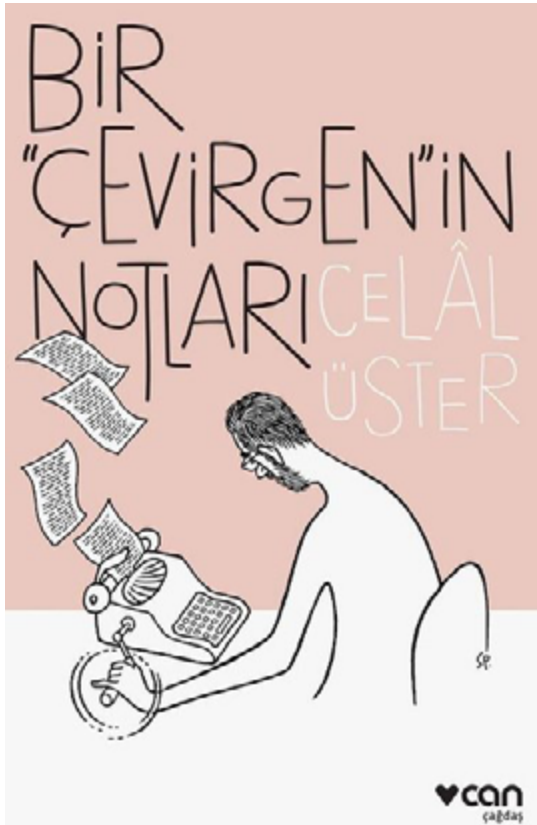
Sayfa Sayısı: 526

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Dünyanın Ölçümü

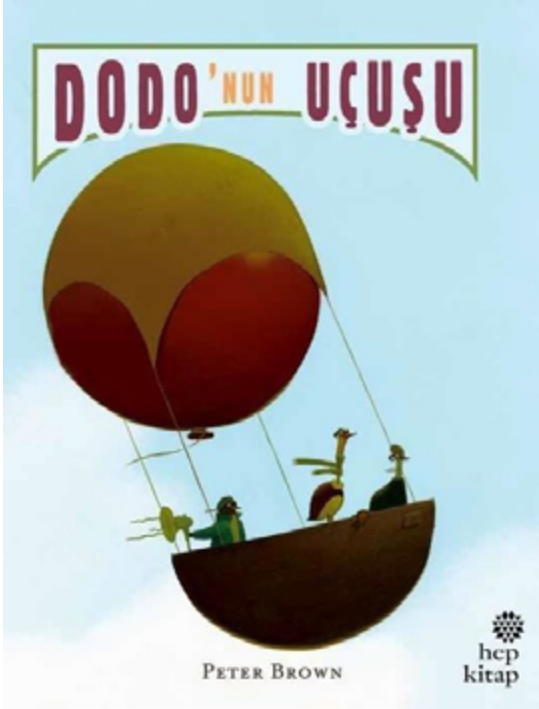
Yazar: Daniel Kehlmann
Çevirmen: Ayça Sabuncuoğlu
Yayınevi: Can Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 256

Bir "Çevirgen" in Notları

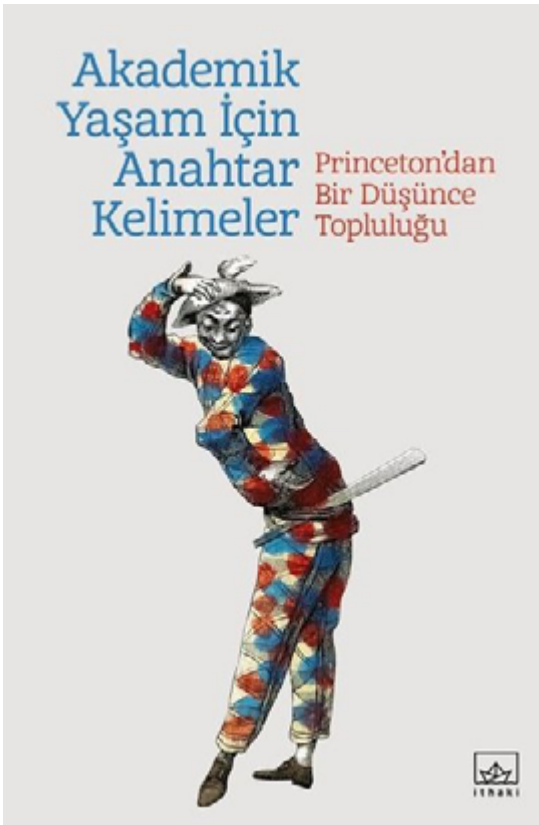
Yazar: Celal Üster
Yayınevi: Can Yayınları
Baskı Sayısı: 1. Basım
Sayfa Sayısı: 256

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Dodo'nun Uçuşu

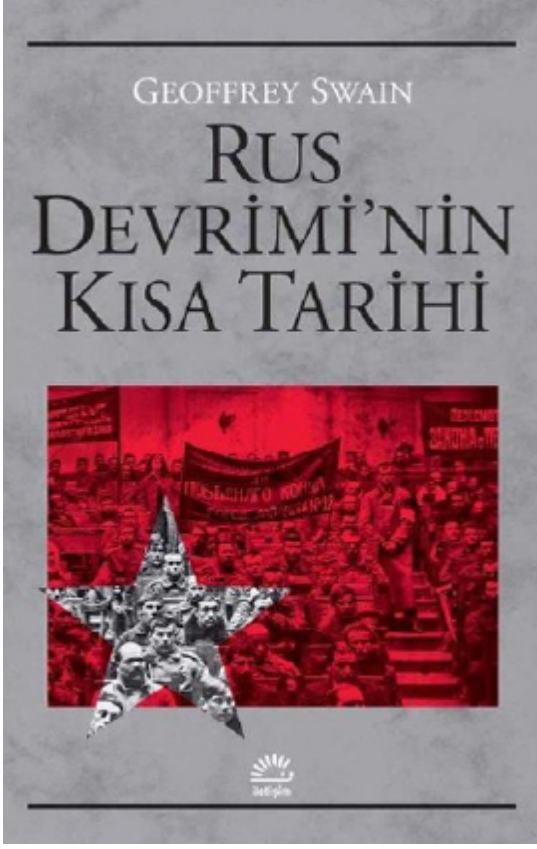
Yazar: **Peter Brown**
 Yayınevi: **Hep Kitap**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **32**

Akademik Bir Yaşam için Anahtar Kelimeler

Yazar: **Kolektif**
 Yayınevi: **İthaki Yayınları**
 Baskı Sayısı: **1. Basım**
 Sayfa Sayısı: **120**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Rus Devrimi'nin Kısa Tarihi

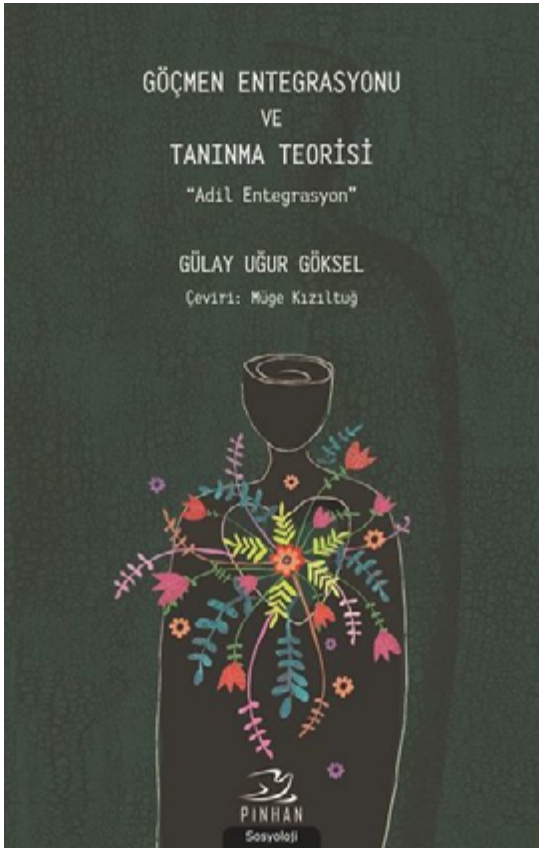
Yazar: **Geoffrey Swain**
Yayınevi: **İletişim Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **288**

Duygu Politikası

Yazar: **Brian Massumi**
Çevirmen: **Hakan Erdoğan**
Yayınevi: **Otonom Yayıncılık**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **220**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Göçmen Entegrasyonu ve Tanınma Teorisi

Yazar: **Gülay Uğur Göksel**

Çevirmen: **Müge Kızıltuğ**

Yayınevi: **Pinhan Yayıncılık**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **216**

Tanrıların Tohumu

Yazar: **Herbert George Wells**

Yayınevi: **İthaki Yayınları**

Baskı Sayısı **1. Basım**

Sayfa Sayısı: **272**

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

1. İçimizdeki Şeytan

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

2. Kürk Mantolu Madonna

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

3. Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

4. Bir İdam Mahkumunun Son Günü

Victor Hugo , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

5. Kuyucaklı Yusuf

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

6. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

7. Satranç

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

8. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki

9. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

10. Suç ve Ceza

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, Türkiye İş Bankası Yayınları

11. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

12. Bir Çöküşün Öyküsü

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

13. Körlük

Jose Saramago, Kırmızı Kedi Yayınları

14. Sineklerin Tanrısı

William Golding , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

15. Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck, Sel Yayıncılık

ÇOK SATAN KİTAPLAR**EDEBİYAT DIŐI****1. Momo**

Michael Ende, Pegasus Yayınları

2. Metastaz

Barış Pehlivan , Barış Terkođlu, Kırmızı Kedi

3. Tüfek, Mikrop ve Çelik

Jared Diamond, Pegasus Yayınları

4. Hayat Cesurlara Torpil Geçer

Bircan Yıldırım, Destek Yayınları

5. Mustafa Kemal

Yılmaz Özdil, Kırmızı Kedi

6. Hayatım

Kazım Karabekir, Kronik Kitap

7. IKIGAI - Japonların Uzun ve Mutlu Yaşam Sırrı

Hector Garcia, Francesc Miralles, İndigo Kitap

8. Gerçek Tıp Yitik Şifanın İzinde

Aidin Salih, Yitik Şifa

9. Öğretmenim Bir Bakar Mısınız? - Öğretmen'in Gücü Üzerine

Doğan Cücelođlu, Final Kültür Sanat Yayınları

10. Kalbin Temizse Hikayen Mutlu Biter

Hakan Mengüç, Destek Yayınları

11. İyi Hissetmek

David Burns, Psikonet Yayınları

12. Vazgeçebilmek

Guy Finley, Destek Yayınları

13. Gazi Mustafa Kemal Atatürk

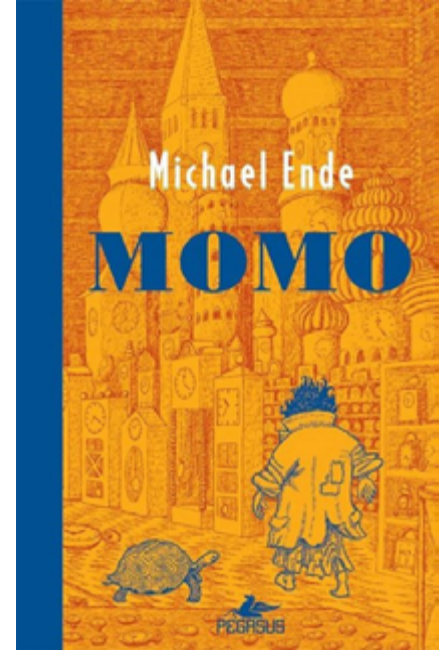
İlber Ortaylı, Kronik Kitap

14. Bağırmayan Anneler

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

15. Hayvanlardan Tanrılara Sapiens

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

gazete duvaR. 'dan oku

4.

[Hatice Meryem'den Yetim: Çocukluk dediğimiz şey...](#)

7.

[Kendi trajedisiyle doğanların fotoğrafçısı: Diane Arbus](#)

13.

[Balzac'ın gözünden ofis insanları](#)

17.

[Metin Özbek: İnsan evrimi sanıldığından daha karmaşık](#)

22.

[Vahşi Şeyler: Bir ayı mı yoksa bir insan mı daha vahşidir?](#)

26.

[Babamın inci küpeleri!](#)

